KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 6 **DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY** **20. MARCA 2019**

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

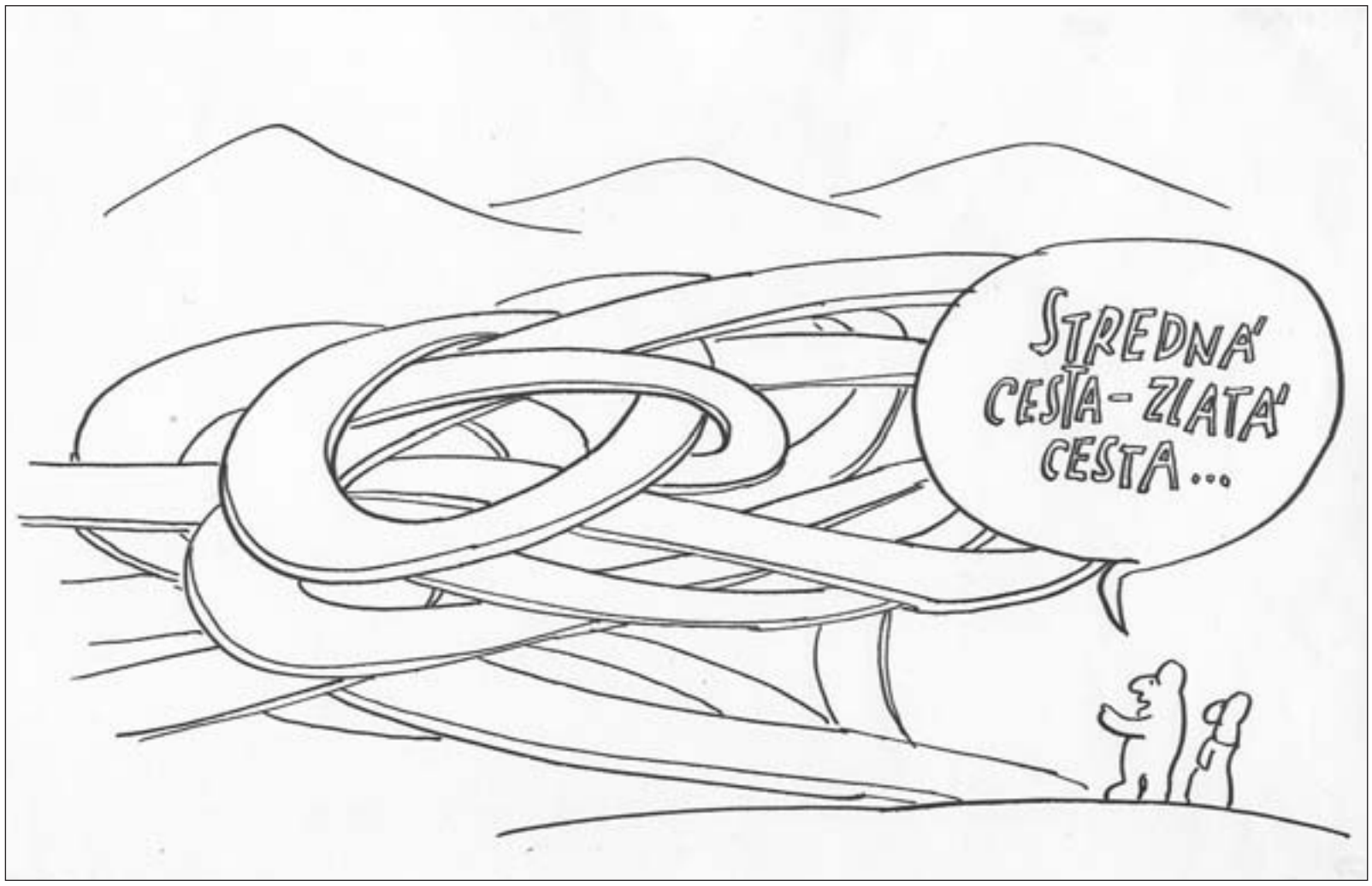

Kresba: Andrej Mišanek

Slováci, nebojte sa!

Bratia a sestry, k čomu nás vedie Bohoslužba slova? Je to zväzok medzi národom a Bohom.

„Kvôli Sionu neutíchnem, kvôli Jeruzalemu nebudem mať pokoja, kým nezažiari ako svetlo jeho spravodlivosť, kým sa jeho spása nerozhorí ako fakľa. Potom národy uvidia tvoju spravodlivosť a všetci králi tvoju slávu a budú ťa volať novým menom, ktoré určia Pánove ústa. Budeš žiarivou korunou v Pánovej ruke, kráľovským vencom v ruke svojho Boha. Nebudú ťa viac volať Opustená a tvoju krajinu nenazvú viac Osamelá.“ (Prorok Izaiáš)

Potom list svätého Pavla, ktorý hovorí o tom, že akékoľvek dary máme, máme ich pre spoločenstvo, v ktorom žijeme. Bratia, dary milosti sú rozličné, ale Duch je ten istý. Aj služby sú rozličné, ale Pán je ten istý. A rozličné sú aj účinky, ale Boh, ktorý pôsobí všetko vo všetkých, je ten istý. Každý však dostáva prejavy Ducha na vše-obecný úžitok. A napokon v evanjeliu v známej scéne zo svadby v Káne, kde nastane nedostatok vína, symbolu radosti, vidíme, že akékoľvek spoločenstvo bez Krista a Jeho matky stratí dôvod sa radovať a hrozí mu rozpad, koniec.

Ale my Slováci sa nemusíme báť. My máme Boha medzi sebou. Ako kedysi Izrael, tak aj my sme s Bohom uzavreli zmluvu. Kedy? Že kedy? Pri vzniku našej republiky. Prečítajte si preambulu našej ústavy: „My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy, vychádzajúc z prirodzeného práva národov na sebaurčenie, atď... v záujme trvalej mierovej spolupráce s ostatnými demokratickými štátmi, usilujúc sa o uplatňo-vanie demokratickej formy vlády, záruk slobodného života, rozvoja duchovnej kultúry a hospodárskej prosperity, teda my, občania Slovenskej republiky, uznášame sa prostredníctvom svojich zástupcov na tejto ústave.“

Uzavreli sme zmluvu s Bohom v momente, keď sme sa náš štát rozhodli postaviť na dedičstve našich predkov a na odkaze sv. Cyrila a Metoda.

Kristov nástupca Ján Pavol II. o nás Slovákoch a našej vernosti Bohu povedal: „Vaša viera, drahí bratia a sestry, sa osobitným spôsobom prejavovala v dvoch rozmeroch, ktorými sa vyznačuje vaše kresťanské svedectvo: Je to vaša úcta k Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovenska a vaša vernosť Petrovmu stolcu. Necúvajte pred radikálnymi požiadavkami evanjelia!“

„NECÚVAJTE PRED RADIKÁLNYMI POŽIADAVKAMI EVANJELIA!“.

Nesmieme porušiť svoju zmluvu s Bohom. Vieme totiž, aký môže byť dôsledok porušenia takejto zmluvy. Vyhnanie z raja a... jeho kráľovstvo sa dá inému národu. Áno, naša minulosť, naše dedičstvo stojí na Kristovom evanjeliu. Náš nový štát stojí na zmluve s Kristom. Ale nesmieme ostať žiť len v minulosti. Ako bolo to dobré víno na začiatku nášho národa a teraz sa zdá, že sa nám míňa, je dôležité hľadať to nové víno, ktoré nakoniec môže byť ešte lepšie ako to prvé. Kristus si náš národ, našu krajinu, ktoré jestvujú vďaka Jeho prozreteľnosti zasnúbil.

MARTIN MOSNÝ

Nesmieme Ho opustiť. Musíme Ho znova začať hľadať.

Prečo?

No lebo čím je slnko pre život biologický, tým je pravda pre život duchovný. A pravda je Kristus. A dnes sa cez mraky lží, podvodov, falše, nemravnosti a zneužívania, ktoré sú nad našou krajinou, ťažko derie na našu zem. Avšak táto Kristova pravda sa už aj za Krista samého musela cez tie mraky ťažko prebojovávať. Židovská predpojatosť, ľudská skazenosť, túžba po moci a strach mocných, že o ňu prídu. Hmotárstvo. Proti tomuto všetkému Kristova pravda musela bojovať už od počiatku a proti tomu musí bojovať aj dnes. Boj si vyžaduje obetu, Kristovu, Panny Márie, apoštolov. Boj za túto Pravdu je však víťazný, lebo Kristova Pravda, hoci sa ju snažili potupiť, umlčať, usmrtiť, vstáva znova napokon z mŕtvych a dokazuje svoju silu, ktorá je neporaziteľná.

A tak dnes táto Kristova Pravda bojuje i o nás, o náš štát, náš národ a jeho vernosť Bohu. Bojuje s ľuďmi, ktorí sa nás a náš štát snažia získať z túžby po moci, alebo zo strachu, že o ňu prídu. S ľuďmi, ktorí sa snažia náš štát získať z túžby po bohatstve, z túžby po výhodách. Aj teraz sa od nás vyžaduje obeta. Či mena, či slobody, či výhod. Neoplatí sa skláňať pred tými ľuďmi, ohnúť šiju a nechať ich, nech si s nami robia, čo chcú. Oni tiež nezvíťazia. To Pravda víťazí. A Pravda je Kristus. A Kristus to sme my, Jeho Cirkev.

„Je dokonané“ neboli posledné slová. Ale „Vstal som z mŕtvych“. Ó, aká sladká je vo videní tohto každá naša obeta za vernosť nášho národa, za vernosť našu voči Bohu. Nič neostane zabudnuté, nič neodmenené. Nič nezarátané. Nič z toho sa nestratí, všetko bude zjavené pred Otcom, darcom života pozemského i nebeského. Raz sa tie mraky medzi svetom a slnkom, ktorým je Boh, rozplynú a vtedy všetci uvidíme, pozdvihneme hlavu a uvidíme Pravdu v celosti. Nebojme sa, my zvíťazíme.

(Pokračovanie na 4. strane)

Zmena?

TEODOR KRIŽKA

Keď píšem svoj obvyklý stĺpček, nepoznám výsledky prezidentských volieb, neviem, či si národ vybral niekoho už v prvom kole, alebo dvaja kandidáti sa zrazia v zápase o spoločenskú dôveru. Nech je to už ktokoľvek, ide zároveň o prieskum verejnej mienky, ktorý predznamená "tretie kolo" volieb, ktorým budú voľby do Európskeho parlamentu, ba i "štvrté" - voľby do národnej rady.

Celklovo sa dá povedať, že národ v podstate nevyberá z reálnych hodnôt, ale z obrazov. Je to ako porovnávať skutočný výrobok s reklamnou kampaňou pred jeho uvedením na trh. Výrobok si kúpime pod tlakom ilúzie o jeho kvalitách, no kvality spoznáme až z reálnej skúsenosti.

Tieto prezidentské voľby poznamenal nástup liberálov. Bolo to jasné už od chvíle, keď vraždu dvojice mladých novinárov vyniesli na oltár ako sakrálnu obetu. Pochybní táraji, ktorí pochopili, že znesvarovať národ v mene cudzích záujmov je ľahšie a výnosnejšie, ako sa živiť prácou vlastných rúk, nemohli premrhať príležitosť, ako vyviesť ľudí do ulíc. Na pozadí tohto nástupu, povzbudení činnosťou prezidenta Kisku, hovorcu ľudí v pozadí, sa pokúsia vyniesť k moci najskôr novú tvár do prezidentského paláca a následne obsadiť ďalšie pozície.

Elektorátom liberálov je najmä mládež, najmenej skúsená časť národa, ktorá sa v každom pokolení pokúša dospieť vyhraňovaním sa voči názorom rodičov. Liberáli tak iba zneužívajú priveľké očakávania mládeže na zmenu.

Slovensko čaká v budúcom období ťažká skúška. Buď sa spamätá, ako sa to darí Maďarom, Talianom či Poliakom, alebo sa postupne a pod sofistikovaným tlakom premení na konzumnú masu bez tradícií, bez dedičstva v regióne s geografickým názvom Slovensko.

Preto je dobre, že sa v našom národe objavil muž skutkov - otec Marián Kuffa. Ukázal, že všetko sa dá, aj viesť zápas sám, kým iní spia. A dobre je, že aj Konferencia biskupov Slovenska sa začína prejavovať ako konferencia slovenských biskupov. Ustupovať niet kde. Ustupovanie a tichý súhlas s vývojom nás za tri desaťročia priviedli na hranu mravnej katastrofy.

Kresťanstvo, cirkev, to nie je spolok záhradkárov alebo združenie hasičov. Nenesie zodpovednosť za nerodiaci sad alebo zhorený dom. Je povolaná strážiť čistotu Dobrej zvesti a volať človeka k Desatoru. Je to strážkyňa a aktér onoho relígio, znovuspojenia s Bohom.

Európska civilizácia dostala ďalší úder z Bruselu

Bezmocnosť bruselských politikov pri „riešení" migračnej krízy je skutočne zarážajúca. Najnovším dôkazom je pretláčanie takzvaných európskych humanitárnych víz. Európsky parlament už v decembri 2018 schválil uznesenie, ktorým vyzval Európsku komisiu, aby do konca marca 2019 predstavila legislatívny návrh zavádzajúci humanitárne víza. Mimochodom, za toto uznesenie hlasovalo 429 europoslancov, proti bolo 194, ostatní sa zdržali alebo boli neprítomní. Aj toto hlasovanie je príkladom toho, aké je žiaduce, aby sa po voľbách do európskeho parlamentu zmenil pomer síl v prospech národne zmýšľajúcich poslancov.

Európske humanitárne víza by podľa návrhu boli určené pre imigrantov, ktorí chcú vo vybranej krajine EÚ zažiadať o azyl. S humanitárnymi vízami by imigranti mohli legálne pricestovať do danej krajiny EÚ a tá by posudzovala ich žiadosť o azyl. Čiže bruselskí politici sa nezaoberajú tým, ako migračnú vlnu zastaviť, ale tým, ako ju usmerňovať.

Domnievať sa, že zavedenie nových víz vyrieši migračnú krízu, je nezmysel. Jediné, čo sa dosiahne, bude to, že u časti imigrantov sa zmení ich status z nelegálnych na legálnych. Avšak migranti, ktorí do Európy smerujú z takzvaných bezpečných krajín, teda z krajín, v ktorých nie je vojna alebo iná humanitárna kríza, sa budú aj naďalej snažiť dostať do Európy nelegálne. Takže nelegálna migrácia, a s tým spojené problémy, napríklad prevádzačstvo a úmrtia migrantov v Stredozemnom mori, sa zavedením humanitárnych víz nevyriešia.

Avšak najväčším problémom európskych humanitárnych víz je skutočnosť, že ide o ďalší jasný krok k jednotnej vízovej a azylovej politike EÚ, ktorá by bola podstatne benevolentnejšia než súčasný azylový systém platný na Slovensku. Veď aj europoslanci predkladajúci návrh o humanitárnych vízach pôvodne žiadali, aby oprávnenosť získania týchto víz neposudzovali jednotlivé členské štáty EÚ, ale aby o nich rozhodovali inštitúcie EÚ. Z tejto požiadavky napokon ustúpili, no dovolím si tvrdiť, že iba dočasne.

Najviac ma však desí fakt, že namiesto prísneho strážení Schengenskej hranice sa na imigračnú krízu hľadajú opäť akési „papierové riešenia", ktoré sa v konečnom dôsledku len snažia transformovať nelegálnu migráciu na legálnu. Pritom ustrážiť vonkajšie hranice EÚ vôbec nie je nemožné, ako sa nám to snažia nahovoriť niektorí bruselskí politici. Tých teraz desí najmä to, že by v júnových voľbách európski nacionalisti obsadili značnú časť Europarlamentu. Aj preto sa dá očakávať, že liberálne sily vo vedení EÚ nebudú „tlačiť na pílu" a zákon o európskych humanitárnych vízach nepredložia do konca marca, ale budú vyčkávať ako dopadnú eurovoľby. Ostáva len dúfať, že aj vďaka slovenským voličom dostane liberálna klika v eurovoľbách poriadny výprask.

Ing. MILAN UHRÍK, PhD.
Poslanec NR SR
za Ľudovú stranu Naše Slovensko

S úctou k dejinám alebo Quo vadis slovenská demokracia?

Dňa 14. marca 2019, pri príležitosti 80. výročia vzniku prvej Slovenskej republiky, mala sa v priestoroch kina Kultúra v Ružomberku uskutočniť spomienková akadémia S úctou k dejinám. Organizátori podujatia – Spoločnosť Andreja Hlinku a o. z. Múzeum ozbrojených zložiek 1939-1945 plánovali prednáškovou formou predstaviť verejnosti prostredníctvom dvoch profesionálnych historikov a katolíckeho kňaza niekoľko tematických okruhov viažucich sa k tomuto významnému výročiu – 14. marec v slovenských dejinách, jeho historická pamäť, prvá SR a Katolícka cirkev. V uvedenom duchu štatutárny zástupca občianskeho združenia Múzea ozbrojených zložiek 1939-1945 adresoval v januári 2019 žiadosť o prenájom kinosály vedeniu Mesta Ružomberok, keďže kultúrny dom je jeho majetkom. Mesto prenájom povolilo.

Dňa 25. 2. 2019 sa však vo večerných hodinách vyšiel blog známeho dôchodcu-sliediča, ktorý si za udávanie inak zmýšľajúcich spoluobčanov vyslúžil dokonca ocenenie z EÚ, Jána Benčíka. Na stránkach Denníka N zverejnil svoj nenávistný a zavádzajúci článok pod názvom V Ružomberku sa chystá spomienkové podujatie k 14. marcu. Apeluje v ňom na primátora mesta Ružomberok MUDr. Igora Čombora, aby podujatie zrušil. Chce vraj veriť, že pán primátor „po oboznámení sa s programom a prednášajúcimi podnikne v tejto veci patričné kroky." Dôchodca so záľubou v udávaní má síce problém s historickými faktami, no nie s kádrovaním a očierňovaním profesionálnych historikov, a vôbec ľudí, ktorí sa na svet pozerajú inými očami ako on. Samozrejme, upriamil pozornosť aj na jedného z organizátorov, občianske združenie Múzeum ozbrojených zložiek 1939-1945. Z jeho bohatej publikačnej činnosti si všíma kalendáre, prekáža mu aj ponuka „rôznych iných vecí", pričom má na mysli bežný predaj militárií dostupný aj prostredníctvom iných webstránok.

Hneď na druhý deň 26. 2. 2019 ráno istý Peter Harich – nevedno, či ide o skutočnú osobu, alebo nastrčenú figúrku – rozposlal mail všetkým ružomberským poslancom, aby vraj zrušili „neofašistickú akciu", ktorá vraj „nemá žiadny morálny základ". Pre objasnenie pozadia akcie odkázal práve na blog známeho euroudavača. Nasledovalo množstvo nátlakových až výhražných telefonátov vplyvných kruhov.

Samotní poslanci ani nestihli zaujať stanovisko a Mesto prenajímateľovi priestorov už napoludnie oficiálne oznámilo zrušenia podujatia s týmto zdôvodnením: „Propagácia tejto udalosti na sociálnych sieťach spôsobila názorovú vojnu medzi obyvateľmi Ružomberka, vytvára rozporuplné debaty o možnom obsahu tohto seminára a svoje obavy vyjadrila aj židovská obec. Vedenie mesta na základe výziev zo strany občanov a médií hlbšie preskúmalo vzniknutú situáciu a dospelo k rozhodnutiu, že prenájom mestských priestorov pre účely organizácie tohto podujatia ZRUŠÍ, nakoľko dochádza k výraznej polarizácií názorov verejnosti na túto udalosť.

Otázka znie: Môžu sa dnes ešte Slováci pri príležitosti vzniku svojho štátu, ešte vôbec verejne stretnúť? Existuje takýto protinárodný terorizmus aj v iných štátoch Európy? Čo sa vlastne zmenilo od Novembra 1989?

FRANTIŠEK GAJDOŠ

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: **Ganisinova.Renata@slposta.sk**

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Spolunažívanie s Merkelovej hosťami

Takzvaný humanista Soros vybudoval po celom svete celú armádu neziskových organizácií za účelom hlavne podpory LGBT, homosexuality, farebných prevratov, rozvratnej činnosti a islamizácie Európy, často aj v spolupráci s miestnymi vládami. V susednom Česku pôsobí Sorošova nadácia Open Society Fund Praha (OSF), založená v roku 1992 ako súčasť medzinárodnej siete nadácií Open Society Foundations, pôsobiacej vo viacej ako 70 štátoch po celom svete. Soroš sa nevyhol ani Slovensku. V Bratislave pôsobí jeho Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava /Open Society Foundation/ NOS-OSF už od roku 1992. Podobne ako Sorošova centrála v Prahe, aj tá v Bratislave sa venuje okrem podpory migrácie a prijímaniu utečencov z Blízkeho východu, strednej Ázie a Afriky na Slovensko, aj vyvolávaniu politického chaosu a nestability v štáte. V Rusku, v Spojených štátoch amerických a v Izraeli sú neziskové organizácie povinné deklarovať pôvod peňazí zo zahraničných zdrojov. (Prečo tomu nie je tak aj na Slovensku?) A pokiaľ ide o organizácie financované zo zahraničia, sú tieto považované za organizácie zahraničných agentov. V roku 1938 bol v USA schválený zákon Foreign Agents Registration Act (FARA), podľa ktorého osoby, ktoré sú v USA politicky činné pre zahraničné právnické osoby, musia svoju činnosť dokumentovať a zverejňovať. Keď podobný zákon prešiel v roku 2012 v Rusku, zistilo sa, že behom iba štyroch mesiacov prišlo do štátu 900 miliónov amerických dolárov. Prirodzene, že nie na výbavu nemocníc, detských domovov a podobne, ale na vyvolanie chaosu s cieľom zmeny režimu. Podobný zákon iniciovala Kotlebova strana ĽS Naše Slovensko pod názvom FARA. Cieľom zákona malo byť sprehľadnenie štruktúr a činnosti mimovládnych tzv. „neziskových“ organizácií, napojených na financie zo zahraničia, vykonávajúce rozvratnú, propagačnú a agitačnú činnosť na území Slovenskej republiky. O návrhu tohto zákona hlasovali poslanci 29. mája 2018. Za jeho prijatie hlasovali všetci 14 poslanci ĽS Naše Slovensko, zo Sme Rodina Boris Kollár, Milan Krajniak, Adriana Pčolinská, Peter Pčolinský a Peter Starchoň. Ostatní poslanci boli proti, prípadne sa zdržali hlasovania, alebo tam radšej ani neprišli. Prekvapením bol Robert Fico, ktorý hlasoval proti prijatiu tohto zákona. Prekvapením preto, lebo ešte koncom apríla 2017 po summite v Bruseli vyhlásil: „Myslím si dokonca, že tieto mimovládne organizácie všade tam, kde budú vystupovať a kde budú pôsobiť, budú musieť uvádzať, z akej krajiny dostávajú peniaze, kto stojí za nimi, aby sme vedeli, kto je kto, len potom zistíme, že sa tu organizujú nejaké stretnutia na uliciach a stoja za tým mimovládne organizácie zo zahraničia“. A ani nie rok nato ho mimovládky tak pritlačili k múru, že musel odstúpiť z funkcie predsedu vlády. Zaujímavé je, že práve europoslanci zo strany SMER majú byť v zozname Sorošových neziskoviek: Boris Zala, Monika Smolková a Monika Beňová. Robert Fico odstúpil a jeho miesto obsadil Peter Pellegrini. A ten už stačil dať s vládou SMERu, SNS a MOST-HÍD 15-tisíc eur Moslimskej nadácii na Slovensku a ďalších 15-tisíc eur pre LGBT mimovládnu organizáciu Queer Leaders Forum. Peniaze daňových poplatníkov rozdáva rozvratným skupinám, ktoré sú dobre dotované zo zahraničia, a okrem toho sú na Slovensku nepotrebné, skôr vyvolávajú v národe strach.

Takmer homogénna Európa bola kdesi a komusi tŕňom v oku. Pod kepienkom starnutia a „vymierania“ populácie tohto kontinentu vymyslela Organizácia Spojených Národov Replacement migration: Šesťdesiat miliónov prisťahovalcov z tretieho sveta sa má v budúcnosti presťahovať do Európy. Rozhodli o tom „experti“ z OSN a rôzne think tanky (myšlienkové nádrže), ktoré chcú kontrolovať demografický vývoj sveta. Cieľom je výmena obyvateľstva a európske obyvateľstvo ako také má zaniknúť. Vera Lengsfeldová, ktorá v nedávnej minulosti úzko spolupracovala s Angelou Merkelovou (kvôli politickým názorom sa však rozišli), tvrdí, že plán Replacement migration podpísali všetky európske štáty, vraj aj Vyšehradská štvorka, ktorá to podpísala bez toho, aby vedela, čo vlastne podpisuje, a teda imigrantská kríza ešte iba začne. Tu sa natíska otázka, kto rozhodol o takomto zhubnom experimente namierenom proti zdravému ľudskému rozumu a kto sa nás spýtal, či sme s takýmto experimentom uzrozumení?

Čo nás Európanov očakáva, prezradil vo vysielaní Tagesthemen / ARD-aktuell (23.2.2018) Yascha Mounk, syn poľských Židov, ktorí prišli do Nemecka v 70-rokoch minulého storočia, ktorý doslovne povedal "Odvážili sme sa realizovať historicky jedinečný experiment, a síce premeniť monoetnickú a monokultúrnu demokraciu na multietnickú. To sa môže podariť, myslím, že sa to aj podarí, prirodzene, že to bude sprevádzané aj mnohými nesúhlasmi.“ Mounk sa nepreriekol, pretože približne pred rokom a pol tú istú jeho výpoveď možno nájsť v týždenníku Der Spiegel a v denníku Handelsblatt. Podľa tohto experimentu, na ktorom pracuje aj Mounk, by celá Európa, vlastne celý svet mali byť multietnické. Zaujímavé je, že jeho súkmeňovci v Izraeli nechcú tam ani počuť o dajakej multietnicite. Yascha Mounk sa narodil v Nemecku a na štúdiá odišiel do USA, kde teraz žije a je docentom politických vied na Harvardskej univerzite. Pravidelne prednáša na medzinárodných konferenciách ako napríklad na Aspen Ideas Festivale, Bruselskom fóre a pod. a robí poradcu pracovníkom ministerstiev zahraničných vecí, Svetovej banky a pod. Mounk má nemecké štátne občianstvo ale v roku 2017 prijal ešte aj americké občianstvo, aby sa mohol lepšie postaviť proti Donaldovi Trumpovi ako prezidentovi Spojených štátov.

A ďalší „priateľ Európy“ Thomas P. M. Barnett, americký vojenský geostratég a poradca bývalého amerického ministra obrany Donalda Rumsfelda už v roku 2002 prehlásil: Konečným cieľom globalizácie je homogenizácia všetkých štátov na zemeguli. To musí byť dosiahnuté zmiešaním rás s cieľom vzniku bielo-hnedej rasy v Európe. Preto musí Európa prijať ročne 1,5 milióna prisťahovalcov z tretieho sveta. Výsledkom bude vznik populácie s priemerným IQ 90, teda ľudia, ktorí budú príliš hlúpi na to, aby chápali, ale dosť inteligentní, aby mohli pracovať. K skupine takýchto „mysliteľov“ patril aj rakúsko-japonský gróf Richard Nikolaus Coudenhove-Kalergi, zakladateľ paneurópskej únie s jeho pamätihodným výrokom (1925): „Človek budúcnosti bude rasovo zmiešaný. Súčasné rasy a triedy postupne vymiznú v dôsledku zanikania priestoru, času a predsudkov. Euroázijsko-negroidná rasa budúcnosti, podobná svojim vonkajším vzhľadom starovekým Egypťanom, nahradí rozmanitosť národov a jedincov.“ Vtedy sa takýto výrok bral za fikciu, ale dnes sa stáva skutočnosťou, za predpokladu, že sa národy proti tomu nevzbúria.

Kancelárka Merkelová vyhlásila „Willkommenskultur“ (vítaciu kultúru) pre utečencov a prišlo ich tam okolo 1,5 milióna, zväčša negramotných mladých moslimov. Hneď sa rozbehla politicko-mediálna propaganda s obrázkami matiek s malými deťmi na vyvolanie súcitu a správ vedúcich obyvateľstvo k ilúzii, že politici sú pánmi situácie a Nemecko koná veľkú humanitárnu úlohu. A Nemci ich vítali s ováciami, darčekmi a nápismi „Vitajte“. Keď verejná kritika rozhodnutia Angely Merkelovej zo 4. septembra 2015 Dablinskú dohodu pozastaviť a otvoriť hranice Nemecka všetkým utečencom zosilnela, oháňala sa frázou "Wir schaffen das“ (My to zvládneme). Na ohlupovanie Merkelová, médiá a politici porovnávali moslimské hordy s Nemcami, ktorí po roku 1945 prišli do Nemecka z rôznych kútov východnej Európy, odkiaľ boli vyhnaní. Lenže týchto Nemcov nebolo potrebné integrovať do spoločnosti, boli odchovancami európskej kultúry. Tí vedeli nielen po nemecky, ale vedeli a chceli pracovať, a veľkou mierou sa pričinili aj o znovuvybudovanie vojnou zničeného Nemecka.

Nejeden „Gutmensch“ (slniečkár), ktorý s nadšením uvítal Merkelovej otvorenie hraníc a pracoval s imigrantmi, prišiel na to, že moslimskí utečenci vyrastali s hodnotami, ktoré sú od európskych úplne rozdielne, a že sa ani nemienia prispôsobiť novému okoliu.

Nemecko zaplavili zväčša hordy negramotných, neprispôsobivých či menej pracovitých ľudí, budúci prijímatelia sociálnych dávok. A politici s médiami vysvetľovali národu unisono, že títo budú „vymierajúcemu“ Nemecku a „vymierajúcej“ Európe zarábať na dôchodky. Katrin Göring-Eckardtová z frakcie Zelených jasala, aké je veľkolepé, že státisíce imigrantov prichádzajú do Nemecka a ako sa teší ich príchodu. Sú vraj darom pre Nemecko, ktoré sa zásadne zmení. Vraj omladne, bude pestrejšie nábožensky a kultúrne a podnikatelia dostanú potrebnú odbornú pracovnú silu! Nemecko sa naozaj zmenilo, stalo sa tmavším, kultúrne a nábožensky pestrejším. Zástupcovia nemeckej ekonomiky uvádzali, že do Nemecka prichádzajú špecialisti, ktorých Nemecko veľmi potrebuje. Pre durínskeho ministerského predsedu Boda Ramelowa bol príchod imigrantov v roku 2015 do Durínska (spolková krajina Thüringen v strede Nemecka) "najkrajším dňom jeho života". Martin Schulz povedal v júni 2016 v Heidelbergu „Čo nám utečenci prinášajú je cennejšie ako zlato." Kancelárka Angela Merkelová, vicekancelár Sigmar Gabriel a ďalší vyhlasovali, že prišli vysoko kvalifikované sily ako detskí lekári, laboranti, technickí odborníci, zdravotné sestry a pod., ktorých potenciál treba využiť. Najavo však vyšlo, že neprišli vysnívaní odborníci, o ktorých básnili politici, ale zväčša negramotní ľudia, ktorí prišli za lepším a pohodlnejším životom. Keď to s detskými lekármi, zubnými laborantmi a ďalšími odborníkmi neklaplo, prišiel ktosi na geniálny nápad, imigrantov poslať do učňovských škôl a vyučiť ich za remeselníkov, ktorých má Nemecko málo. Lenže k tomu treba ovládať jazyk. Problémy nastali hneď na samom začiatku, pretože väčšina imigrantov kurzy nemčiny odmietala, prípadne prišli na ne raz, ponajviac dvakrát a podobne to dopadlo aj s návštevou učňovských kurzov.

V roku 2015 prišlo do Nemecka niečo vyše 1,5 milióna imigrantov, zväčša moslimského vierovyznania, ktorých bolo treba ubytovať. Školy, telocvične, hotely, všetko čo malo strechu, sa rýchlo prebudovávalo na azylové domy. Dokonca byty rozostavané pre mladé rodiny dostali imigranti a do nových radových domov pôvodne určených na predaj za 210 000 Eur so záhradou, balkónom, v najlepšej lokalite nasťahovali imigrantov.

Nemecko na takýto príval nových ľudí nebolo pripravené, a tak z nedostatku ubytovania sa rôzne národnosti a vierovyznania ocitli takmer pod jednou strechou: sunniti, šiiti, kresťania, černosi, Arabi, Jezidi a pod. Pritom Arabi nenávidia černochov, sunniti nemajú v láske šiitov a všetci sú proti kresťanom. Výsledkom boli boje na život a smrť, policajti nestačili zasahovať a sanitky odvážať ranených imigrantov. Plné ruky práce mali s imigrantmi aj dozorcovia azylových domovov. Podľa Franza Wasmeira z Gartlbergu väčšina z imigrantov nevidela predtým pračku alebo špárak a nevedela, ako sa používa WC. Nevedeli ani, že odpad sa nehádže von z okien, ale patrí do odpadkových košov. Mnohí boli agresívni, a keď im dozorca neurobil po vôli, tak ho v lepšom prípade opľuli, v horšom fyzicky napadli. Keď sa nahnevali, tak všetko, čo im prišlo pod ruku, povyhadzovali von oknom. Neboli naučení po sebe upratovať. (V tomto kontexte je zaujímavý výrok Miloša Zemana: „Integrovať súčasných imigrantov, to je ako naučiť divoké prasa stolovať v Interkontinentále“). Keďže imigranti sú zväčša moslimovia, bral sa ohľad aj na ich stravu. Bravčové mäso sa nepodávalo, iba kuracie a hovädzie. Počas ramadánu dostávali balíčky so syrom, rybami a vodou, pretože môžu jesť až po západe slnka. Voda im nechutila, chceli džús, a tak ho aj dostali. Keď sa im zachcelo mlieka, tak ho aj dostali, pollitra so slamkou. Keď sa im jedlo nepáčilo, jednoducho štrajkovali, a dostali to, čo radi jedli. Pracovníci vo výdajniach jedál v azylových domoch pracovali z bezpečnostných dôvodov za nepriestrelným sklom a jedlo podávali cez menší otvor, asi preto, aby ho nedostali do tváre, v prípade, že imigrantovi nechutí. Aj tak neustále dochádzalo ku konfliktom buď medzi samotnými imigrantmi, alebo k útokom na proviantnú obsluhu a kuchynský personál, ktorých mali za svojich sluhov a tak sa k nemu aj správali. Zjedli iba to, čo im chutilo, zvyšok vyhodili a šli si po ďalšiu porciu. Podobne to bolo s oblečením. Známe a kvalitné značky popredali a prišli si po ďalšie. Zaujímavé je sledovať oblečenie imigrantov: samé značkové oblečenie a značková obuv. Často sedia pred kaviarňami popíjajúc kávičku so smartfónmi v rukách a neustále niekam telefonujú. A keď sú nespokojní, tak demonštrujú, raz za lepšiu stravu, inokedy, že chcú vyššie vreckové, ba dokonca žiadajú domy. Nemci ich vítali ako svojich hostí a oni sa už cítia ako doma. Na imigrantov sa sťažovali aj obyvatelia, v ktorých blízkosti sa nachádzali azylové domy, že robia neporiadok a chodia im kradnúť do zá-hrad. V tomto kontexte je zaujímavý otvorený list Afričana, predstaviteľa Republiky Kongo v OSN Serge Boret Bokwango z 7. júna 2015: „Afričania, ktorých teraz vidím v Taliansku, sú doslova vyvrheli a odpad. Predajú čokoľvek a kohokoľvek, aj seba. Títo ľudia, sliediaci ulicami za korisťou, v žiadnom prípade nie sú Afričania bojujúci za obnovu a rozvoj svojich krajín. Vzhľadom k tomu sa pýtam, prečo Taliansko a iné európske krajiny, a tiež arabské krajiny, dovoľujú a strpia, aby sa na ich územiach takéto osoby zdržia-vali. Pociťujem veľkú zlosť voči týmto prisťahovalcom z Afriky, ktorí sa správajú ako krysy napádajúce mestá v Európe, a veľmi sa za nich hanbím. Pociťujem ale to isté voči tým vládam v Afrike, ktoré tomuto hromadnému odchodu svojho odpadu do Európy ešte aj napomáhajú.“

Príchodom hôrd moslimských nájazdníkov s inou kultúrou, iným náboženstvom a diametrálne odlišným pohľadom na život sa Nemecko zmenilo aj bezpečnostne. Na dennom poriadku boli a stále sú znásilnenia, prepadnutia, obchodovanie s drogami, vlámania a pod. Dokonca aj matka s niekoľkomesačným dieťaťom v kočíku bola znásilnená štyrmi imigrantmi za bieleho dňa v parku. Po znásilnení skončila v nemocnici. Polícia mala a má s mnohými imigrantmi plné ruky práce. Pri väčšine páchania deliktov polícia ani nezasahuje, lebo jej chýbajú kapacity. Pri takých maličkostiach ako pri predávaní drog mladistvým, policajti privierajú oči, aj keď sú privolaní. Nič nevybavia, iba že ich imigranti opľujú. Mladistvým delikventom sa takmer nič nestane. A tí starší aj tak nemajú žiadne papiere, a keď povedia, že ešte nemajú 18 rokov, tak sa im to uverí. Niektoré vrstvy obyvateľstva s migračným pozadím sú tak nápadité, že privádzajú nemecké inštitúcie na pokraj neschopnosti niečo proti ním podniknúť. Arabské klany v Berlíne doviedli z akejsi arabskej časti sveta ľudí mimoriadne malého vzrastu a používali ich na obchodovanie s drogami. V prípade zatknutia uviedli, že sú mladší ako 14 rokov, a polícia ich musela pustiť, bez bližšieho vyšetrovania. Kriminalita imigrantov má v Nemecku zelenú, a sa zametá pod koberec, vraj, aby sa predišlo nemeckému extrémizmu! A tak si azylanti a imigranti môžu dovoliť v multikorektnom Nemecku 21. storočia všetko. Povolanie policajta v Nemecku nie je závideniahodné. Politika tzv. korektného súdneho systému je výsmechom ich práce. Členovia rôznych zločineckých klanov dostanú za zranenie policajtov ponajviac podmienečný trest. Strach z nich majú aj sudcovia. Majú obavy z pomsty na ich rodinách alebo aj z toho, že by mohli byť označení za rasistov! Nemci nemajú právo sa pýtať, či sa charakter ich vlastného národa zachová, keď toľko ľudí s iným kultúrnym pozadím sa povzbudí, aby si z ich kultúry zachovali čo najviac. Na Európu sa valia zlé časy. Zvládne ich?

DARINA VERGESOVÁ

Slováci, nebojte sa!

(Pokračovanie z 1. strany)

Ak sa však naša krajina má uberať správnym smerom a mať pred sebou budúcnosť, ani komunizmus ani liberalizmus ju nepostavia na nohy. O jednom sme to už zistili a o druhom to zisťujeme práve teraz. Nedá sa žiť, ako zvykli bratia Česi hovoriť: „Dělej málo a moc nedělej“. V práci nás nesmie viesť zisk, ale Boh a záujem spoločného dobra! Jedine katolicizmus vzkriesi našu krajinu k novému, lepšiemu životu, dá nám to nové, lepšie víno, lebo jedine katolicizmus si váži jednotlivca, uznáva jeho hodnotu a dôstojnosť, ale nie sebecky, nie egoisticky, ale v spoločenstve, v ktorom ako píše sv. Pavol „má každý svoje podstatné miesto a nie na úkor druhého. Liberalizmus znamená, že silnejší, bohatší, vplyvnejší zvíťazí. Je to falošná demokracia. Nemôžeme svoj štát a tým aj národ nechať v rukách malicherných, závistlivých ľudí. Musíme ho dať do rúk ľudí charakterných, a to ľudí náboženských. Boh v Izraeli vždy vzbudzoval prorokov či takzvaných sudcov, ktorí ho mali priviesť späť k zmluve s Bohom a tým aj k lepšej budúcnosti. Týmito sudcami, prorokmi sme v našom národe my, katolíci. Ak chceme náš národ, našu krajinu urobiť veľkou. V prvom rade musíme byť veľkí my, Kristova Cirkev. Lebo ona je nástrojom na obnovenie morálky, hodnôt, zásad, skutočnej kultúry. Katolicizmus vychováva človeka pre rodinu a keď pre rodinu, tak aj pre národ a teda pre všetkých. Ba čo viac, vychováva človeka pre večnosť. A teda vychováva do dôsledkov. Nie pre krátku chvíľu, ale v zameraní na budúcnosť, na večnosť. Učí myslieť nielen na seba a na svoju prítomnosť, ale na všetkých a na večnosť. Veď čo prináša naše náboženstvo: miluj svojho blížneho ako seba samého. Náboženstvo štátu neškodí, pomáha mu plniť jeho úlohu: slúžiť ľuďom. Ako? Aj prácou.

V evanjeliu mali sluhovia naplniť nádoby až po okraj. Katolíka to učí, že svoju prácu má urobiť poriadne, dokončiť ju čo najlepšie. A tak k lepšiemu premieňa spoločnosť, v ktorej žije a pracuje. Tak ju zdokonaľuje. Keby sme všetci robili poriadne to, čo máme, od profesorov na univerzitách, učiteľov v školách, podnikateľov, kňazov, cez matky až po politikov, Slovensko by vyzeralo inak, možno behom jedného-dvoch týždňov. Ba možno už zajtra by sme sa ocitli v inom svete.

Prečo to však nerobíme? Veď sme to Bohu dokonca sľúbili v našej ústave. Prečo sa vzdávame svojho kultúrneho a náboženského dedičstva, na ktorom sme sa pred Bohom zaviazali stavať našu spoločnosť? Zo strachu snáď? Z tlaku, ktorý na nás vyvíjajú šíritelia lží? My sa ale nemusíme schovávať. Mať strach ako apoštoli pred zmŕtvychvstaním? My už sme s Kristom, s Jeho Pravdou vstali zmŕtvych. A zmŕtvych, kto pozná dejiny, vstal aj náš národ i náš štát. Niektorí by chceli v mene budúcnosti urobiť na Slovensku hrubú čiaru za minulosťou. To sa ale, milí páni a dámy, takzvaní nie slovenskí, ale európski občania, nedá. Áno, hovorím, treba sa pozerať do budúcnosti. Ale bez minulosti a bez pohľadu do nej niet na čom stavať. Niet sa z čoho poučiť. Áno, treba hľadieť do budúcnosti, ale stavať sa dá jedine na minulosti, inak nebudeme vedieť, ako stavať, kde sa spravili chyby. Len hlupák si pri stavbe svojho domu povie: „Mne je jedno, ako sa to robilo, ako to robia druhí, ja si to spravím ako mi napadne.“ Tak nech si stavia ako mu napadne, ale nech sa nečuduje, že mu ten dom potom spadne na hlavu a nik s ním v ňom nechce bývať. Tak aj dnes. Mnohí chcú stavať krajinu na neodskúšaných teóriách multikulturalizmu a aj horších veciach. Ak sa tým človekom nedá pohnúť, bohužiaľ, musíme počúvnuť slová Krista: „Nechaj, nech si mŕtvi pochovávajú mŕtvych.“ Ty choď a zvestuj Božie kráľovstvo. Naspäť je síce cesta nemožná, ale napred sa ísť musí. A musí sa ísť správne. Národ, ktorý už raz vystúpil na dejisko dejín, deklarujúc svoju samobytnosť na Bohu, nemôže ísť síce späť do ničoty, ale miesto raja si môže budovať peklo. Národ ako my Slováci, ktorí sme uzavreli zmluvu s Bohom, nemôžeme odstúpiť od svojej zmluvy, lebo začneme budovať v našej krajine peklo. Musíme ísť napred. A keď si naša budúcnosť vyžaduje boj a obetu, tak aj boj aj obetu treba podstúpiť.

Tak ako bol v Božej prozreteľnosti každý jednotlivec, tak bol v Božej prozreteľnosti aj náš národ. A tak, ako má jednotlivec právo na život daný mu Stvoriteľom, tak ho má aj národ. Ale ako má jednotlivec právo na život daný mu Stvoriteľom, tak ho má aj národ. Ale ako má jednotlivec povinnosť s o tento svoj život starať a chrániť si ho po biologickej i duchovnej stránke, tak má túto povinnosť aj voči svojmu národu. A na to, aby sa národ uchránil, prežil a rozvíjal, potrebuje jednotu. A nič mu tú jednotu nedá lepšie ako práve katolicizmus.

Jeden Boh, jedna viera, jedna Cirkev. Jedna Pravda a jeden spoločný Duch. A práve tá duchovná jednota je v národe podstatná, lebo Duch oživuje. Našu vlajku s dvojkrížom sa často snažili rozvracači našej jednoty zatieniť inými farbami a inými tvarmi. Raz sa tam snažili k bielej, modrej a červenej pripliesť zelenú, inokedy chcel dvojkríž zase nahradiť voľajaký modrý trojuholník. Dnes sa nám tlačia hviezdy z Bruselu. No nie tak! Národ sa musí zjednotiť ako pod trojvrším, tak aj pod krížom.

Pozor! My nestaviame ľudí proti sebe, smerujeme ich k spoločnému cieľu dobrému pre všetkých. Štát však nie je cieľom sám o sebe. Je prostriedkom na pozdvihnutie národa a keď národa, tak aj každého jednotlivca osve. A to nás učí Cirkev. Štát sa nemá stať molochom požierajúcim individualitu, rodinu, ľudské práva, rasu, Cirkev. Pri budovaní a službe štátu nás má viesť pravda, že štát je prostriedkom na zveľadenie života národa i jednotlivca. Ale ako o prostriedok, ktorý má fungovať sa oň treba starať. Štát nepreberá na seba naše povinnosti ani práva. Ale ich chráni a pomáha ich plniť. A až keď je jednotlivec slabý, prichádza kolektívna sila štátu, aby mu pomohla. Toto nás učí kresťanstvo.

Telo a duch išli v našom národe vždy ruka v ruke tak ako práca a rozum. Nepotrebujeme rady zo zahraničia. Sami sa vieme o seba postarať. A keď už: Od koho lepšieho ako od Boha si chceme pýtať rady? My nie sme včerajší. My tu bývame odpradávna a odpradávna sme verní Kristovi. Ako je nám drahá naša zem a náš ľud, tak je nám rovnako drahý aj Kristus, lebo vieme, že ktorý národ sa drží Krista, ktorý národ s Kristom žije, s Kristom bude víťaziť a vždy zo svojej smrti povstane k novému životu. Vstane zmŕtvych spolu so svojim Pánom.

Na Slovensku napriek svetovej víchrici máme stále relatívne pokoj. Ale ten si musíme chrániť. A myslieť na to, že v prvom rade nechceme pokoj, aký dáva svet, ale aký dáva Kristus. A ten sme povolaní aj my ako jeho nasledovníci priniesť do svojho národa, do svojej krajiny. A Kristus nás jasne učí: „Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás, toto je moja krv, ktorá sa vylieva za vás.“ Obetovať svoje telo, svoje nervy, svoj život, svoj čas pre svoj ľud, o ktorom potom môžeme povedať: „Môj ľud je môj kríž i moja láska, je to moje miesto, môj domov.“ Ľud môj, či je niečo krajšie ako ty? Máme milovať svoj ľud a svojou láskou ho pretvárať. Jeho milovať, preň sa obetovať, uprostred neho stáť, pred nepriateľmi sa ho zastávať a Bohu zaň ďakovať.

Je Bohorúhaním ďakovať alebo prosiť za národ, ktorý nám vo svojej prozreteľnosti dal Boh? Nie. Je to asi také Bohorúhanie ako ďakovať alebo prosiť o úrodu, o dážď, či každodenný chlieb. Tak ako ďakovať Bohu za život nie je rúhaním, nie je rúhaním ani ďakovať Mu za štát, ktorý toto právo na život chráni. A tak isto nie je rúhaním prosiť za svoj štát a národ, aby sa spamätal, keď to nerobí. A ako nie je proti Bohu bojovať proti otroctvu jednotlivca, tak nie je proti Bohu ani bojovať proti otroctvu svojho štátu a národa a prosiť o silu sa otroctva zbaviť.

Ježiš nám podľa Carvajala nič neodmietne. A zvláštnym spôsobom nám udelí to, o čo ho ako v Káne, poprosíme prostredníctvom Jeho matky, ktorá ako každá matka berie na seba starosti svojich detí. V Jeho moci je urobiť našu krajinu lepšou než je a než aká kedy bola, tak ako to urobil tým vínom v Káne Galilejskej. Naša krajina sa zasnúbila na svojom počiatku s Bohom. Teraz musí prosiť o vernosť svojmu záväzku. Preto mi dovoľte na záver, aby som za svoj národ, za náš národ aj vo vašom mene prosil Boha.

Bože, Otče náš všetkých, ďakujem Ti za Slovensko, našu krásnu a úrodnú vlasť. Ďakujem Ti, že si jej po stáročiach dal povstať zmŕtvych a chrániš ju proti nepriateľom vonkajším i vnútorným. Ďakujem Ti za národ, v ktorom som sa narodil, za národ, ktorý bol tak ťažko skúšaný a predsa si ho zachránil z tisícročnej poroby a stáročného väzenia. Teraz Ťa však prosím, na príhovor svojej matky, našej patrónky Sedembolestnej Panny Márie, nauč nás žiť slobodne. Nauč nás svoju slobodu rozumne využívať a nedať sa kŕmiť od cudzích tým, čím sami pohŕdajú. Nedaj nám zabudnúť, že slobodu máme od Teba a máme ju využiť na dosiahnutie Teba a nielen na napĺňanie svojich žalúdkov. Nauč nás cudzincov si vážiť a svojich vlastných milovať.

Vždy sme mali, Pane, velikánov v našom národe. Chválime Ťa a ďakujeme Ti za nich, no prosíme, vzbuď znova v našom národe prorokov a tak potrebné osobnosti všade tam, kde chýbajú a cez ne buď Ty sám prítomný medzi nami a sprevádzaj náš národ. Daj všetkým deťom otca, matku a usporiadaný domov a veď nás, aby sme žili vo vzájomnom porozumení a každý na svojom mieste zodpovedne plnili svoju úlohu. Ježišu, pri pohľade na kríž na našej vlajke, na symbole mojej vlasti, vidím a spomínam, ako si ty trpel za hriechy celého ľudstva, ale aj za hriechy moje a môjho národa, zbav mňa a každého brata a sestru strachu a obáv spolupracovať s Tebou na spáse môjho národa.

Posilni nás, aby sme ho viedli k šťastnej budúcnosti nielen na zemi, ale i v nebi.

MARTIN MOSNÝ

Kresba: Andrej Mišanek

Preč od Ríma!

Niekoľko poznámok k religiózno-spolkovým reáliám prvej ČSR

V posledných dňoch roku 1920 sa na Liptove odohral prípad, ktorý svojimi tragickými následkami vzbudil medzi slovenskou verejnosťou mimoriadnu pozornosť a oprávnené pobúrenie, spojené s rezolútnymi požiadavkami o dôsledné vyšetrenie celého prípadu a prísne potrestanie vinníkov. Rozhorčenie Slovákov a obzvlášť slovenských Orlov bolo o to väčšie, že obeťou sa stal orolský pracovník, ktorý pre svoje náboženské presvedčenie a viditeľne manifestované a deklarované členstvo v katolíckom spolku takmer prišiel o život. Nezanedbateľnou a mimoriadne poľutovaniahodnou skutočnosťou bol i fakt, že sa na mladom slovenskom orolskom aktivistovi vyvŕšili príslušníci československej brannej moci českej národnosti, čo zaiste neprispelo k československému národnému porozumeniu a obrazu navonok propagandisticky predostieranej idylke o spolužití oboch štátotvorných národov mladej Československej republiky.

Incident sa odohral 22. decembra 1920 o 4.00 hod. Vo vlaku cestovala zo svojho vystúpenia v Prešove skupina ružomberských katolíckych a orolských divadelných ochotníkov, ktorí na stanici v Liptovskom Hrádku poslali svojho kolegu E. Rátvaja po pitnú vodu. Ten však nestačil nájsť ani vodovod a utekal späť k vlaku, ktorý sa už medzitým dal do pohybu. Keďže dvere boli už zatvorené, naskočil na schodíky posledného vagóna a prosil, aby mu cestujúci otvorili dvere a pustili ho dnu. Pri dverách sa zjavili dvaja vojaci, ktorí si z neho robili posmešky a dvere držali zatvorené. Jeden z nich ich nakoniec otvoril, no nie s úmyslom J. Rátvajovi pomôcť, ale vytasil bodák , ktorým ho vážne poranil na čele a tvári. Podľa výpovedí spolucestujúcich tak urobil na základe identifikácie orolského členského odznaku, ktorí uvidel na golieri kabáta E. Rátvaja. Obeť sa kŕčovito držala zábradlia schodíkov, pretože vlak už podstatne zrýchlil. Ďalší dramatický priebeh celej udalosti poskytujú neskoršie svedectvá: „Druhý [vojak, pozn. V. K.] ho však brutálne kopol do žalúdka, načo Rátvaj zamdlený klesol z uháňajúceho rýchlika a vyčnievajúce železo rýchlika vydrapilo mu kus mäsa z pravej nohy. Rátvaj ostal bez seba na trati. Neskôr však čerstvé raňajšie povetrie prinavrátilo ho k povedomiu, vstal a potácajúc sa šiel v tme k strážnemu domku. Tu ho strážnik doprevadil na stanicu do Liptovského Hrádku, kde prednosta stanice Ujvári vymyl mu krvácajúce rany a vzal s ním protokol o nešťastí“ (Slovák, 28.10.1920, s.2). Zranenia si vyžiadali niekoľkodňovú rekonvalescenciu a ďalšie domáce liečenie na lôžku. Pri pátraní po príčine tohto hanebného útoku vojakov na radového člena Československého Orla sa dokázal jediný dôvod, ktorým bolo členstvo E. Rátvaja v tejto katolíckej športovej organizácii, deklarovaná verejným nosením jej členského odznaku. Tento prípad však nebol ani zďaleka ojedinelý. Bol jedným z dlhého radu nasledovných incidentov fyzického násilia jednotlivcov a skupín z radov československej armády i civilistov na príslušníkoch katolíckych spolkov a mládežníckych organizácií i slovenských autonomistoch. Ideové a ideologické pozadia a motivácie boli pri ich vyšetrovaní potvrdzované početnými svedectvami ich účastníkov i nestranných pozorovateľov o sprievodných útočných a hanlivých pokrikoch a výrokoch, ktorými útočníci deklarovali svoje opovrhnutie a otvorenú nenávisť ku katolíckemu vierovyznaniu a všetkým jeho spoločenským a spolkovým prejavom, ako aj k ich predstaviteľom a nositeľom. A to zo strany socialistov, komunistov a „bojovníkov“ z radov ich športovo-branných zväzov a paramilitantných úderiek, tak i zo strany formálnych a deklaratívnych demokratov a českých „pokrokárov – antiklerikálov“, v praxi však militantných bojovníkov proti katolíckemu tradicionalizmu a všetkým jeho prejavom a nositeľom. Často boli títo „očisťovatelia“ Slovenska od „tmárstva“ a všetkých náboženských „prežitkov“ vo svojom horlení tak dôslední, že sa neštítili ani priamych fyzických útokov a prejavov najhrubšieho vandalizmu. A keďže boli vyznávačmi praktickej realizácie štátnej doktríny utilitaristicky vytvoreného umelého národa československého, svojimi protináboženskými výpadmi veľa sympatie u Slovákov k idey československej národnej jednoty nezískali. Pod maskou ťaženia proti klerikalizmu sa začal otvorený boj proti katolicizmu a katolíckej cirkvi nie len na Slovensku, ale i v samotných Čechách a na Morave.

V roku 1920 sa tak na Slovensku naplno rozhorel ideový boj troch najsilnejších športovo-branných organizácií – Sokola, Orla a Robotníckych telocvičných jednôt (RTJ), ku ktorým sa v nasledujúcich rokoch pridala komunistická Federácia proletárskej telovýchovy (FPT). Hlavný boj o slovenskú mládež a jej ducha sa však odohrával predovšetkým na úrovni sokolsko-orolskej a bol iba jednou z podôb tzv. kultúrneho boja (Kulturkampf) v prvej Československej republike. Slovné spojenie Kulturkampf pôvodne označovalo radikálne proticirkevné opatrenia nemeckého politika a štátnika Otta von Bismarcka na začiatku sedemdesiatych rokov 19. storočia (vylúčenie katolíckeho kléru z rozhodovania o pruskom školstve, zrušenie všetkých rehoľných kláštorov na území Pruska a mnohé ďalšie). Bismarckove teatrálne vyhlásenie kultúrneho boja (Kulturkampf) nemeckého národa proti Rímu (proti pápežovi), spojeného s radikálnou protikatolíckou propagandou, sa stalo synonymom akéhokoľvek ideového a ideologického boja proti katolicizmu a katolíckej cirkvi a jej inštitúciám a organizáciám, nezriedka spojeného so sprievodnými javmi v podobe násilností a atrocít páchaných na katolíckom klére i laikoch. V československých pomeroch tento konflikt v ďalších dvoch desaťročiach nadobudol podoby náhodných i priamych, cielených a koordinovaných útokov na katolícku cirkev, jej predstaviteľov, inštitúcie, spolky, školy i odbory. Proklamovaný antiklerikalizmus sa stal v praxi bojom proti katolicizmu, ktorý bol nevyberanou propagandou vykresľovaný ako hlavný determinant údajnej zaostalosti slovenskej spoločnosti a spiatočníckeho charakteru Slovákov katolíckej konfesie. Československá obec sokolská okrem ideových výpadov proti rímskokatolíckej cirkvi a rímskym katolíkom, osobitne tým, ktorí neskrývali svoje ľudácke politické presvedčenie, vo forme polemických, útočných a nezriedka urážlivo nenávistných polemických článkov na stránkach svojej sokolskej spolkovej tlače (Sokolský věstník, Sokol na Slovensku, Sokolská zástava a ďalšie), bola niekedy svojimi stanoviskami a názormi priamym i nepriamym iniciátorom priamych útokov na katolícke politické a spolkové zhromaždenia. No ani katolícka strana neostala svojim oponentom a protivníkom nič dlžná a čoraz častejšie sa so Sokolmi a komunistickými Federátmi stretávala v pouličných šarvátkach a bitkách, ktorými sa často končili verejné podujatia, manifestácie, predvolebné zhromaždenia a agitačné pochody v medzivojnovom období. Orli sa tak stali stabilnou súčasťou usporiadateľských zborov a strážno-obranných kordónov pred ľudáckymi rečníckymi tribúnami. Kopírovali však iba reálnu prax ďalších športovo-branných uniformovaných organizácií, ktoré napriek navonok oficiálne deklarovanej apolitickosti, slúžili ako ochranné a usporiadateľské oddiely politických strán a hnutí. Stanovisko Slovákov k organizácii Sokol, k jej aktivitám a expanzii na Slovensku bol jednoznačný. Považovali ju za výlučne českú záležitosť, za výhradnú záležitosť Čechov, ktorí prišli a pôsobili v slovenských mestách a na slovenskom vidieku. Slovákov, ktorí sa stali členmi Sokola posudzovala slovenská verejnosť v dvadsiatych rokoch ako prospechárov. Výnimku tvorila mládež, ktorú miestne sokolské jednoty získavali širokou ponukou možností športového vyžitia vo svojich telocvičniach, plavárňach a na svojich štadiónoch.

Postoj ľudákov k sokolskej organizácii a jej slovenským členom zhrnul Alexander Mach vo svojich kurzívach uverejňovaných v tridsiatych rokoch na stránkach periodika Slovenská pravda. Stávali sa pravidelným terčom štátneho cenzora a namiesto nich nachádzali čitatelia vybielené miesta. V jednom z takýchto príspevkov A. Mach reaguje na neprimerané a často prehnane patetické zdôrazňovanie zásluh Sokolov pri vzniku ČSR v rokoch 1918 – 1919 a pri obrane jej politického zriadenia.V júli 1936 o tom napísal: „Sokoli a najmä tí, ktorí ich pred týždňom posielali na zvláštnu misiu na Slovensko a ktorí ich tu vítali, pripomínali ohromné zásluhy sokolstva o Slovensko. Spomínali, ako tu sokoli bojovali za prevratu a po prevrate. Ako bojovali a ako umierali. Keby všetko bola pravda, čo sa ako zásluha o Slovensko pripisuje sokolom, tak by nič nezostalo legionárom, nič by nezostalo dobrovoľníkom, vojakom, členom RTJ, orlom a hlavne nič by nezostalo statočnému slovenskému ľudu, ktorý často vidlami alebo valaškou urobil viac, ako desiatky vyfintených panákov s flintou. Praví vlastenci, praví hrdinovia nemajú vyvinutý zmysel pre licencie, správne radcovstvá a zbytkové statky“. Nasledujúce riadky Machovho úvodníka škrtol štátny cenzor a mohli byť vydané tlačou až o päť rokov neskôr: „Dnes na celom Slovenku v každom meste, mestečku i dedine sokolov poznáme trochu ináč. Trafika, licencia krčmárska, kino a iné také veci patria zväčša sokolom. Kto chce lepšie miesto, kto chce do služby alebo kto si chce zakryť nejakú škvrnu, vstúpi do Sokola, vyvesí si odznak, povie „Nazdar!“ – a mohol byť v službách maďarských alebo koňom cisára, môže byť kresťan alebo žid, môže byť somár alebo mať dlhé prsty, to všetko nevadí, je sokol: i musia sa mu otvárať dvere, musí byť pokladaný za zaslúžilého vlastenca. Áno, takto alebo aspoň približne takto díva sa dnes Slovensko na tunajších dnešných sokolov. Najmä na tých nečeských. Pravda, sú medzi týmito i medzi tamtými statočné výnimky, ale všeobecný obraz z je taký, ako sme ho tu vymaľovali. Áno! Mohli by sme hovoriť o odmenených zásluhách sokolstva. Sokolskí vlastenci, čo sa tu rozťahujú, zväčša nie sú hrdinovia, a keď aj niečo urobili, dali si to zaplatiť, ba dali si zaplatiť aj za to, čo neurobili. Nuž, na adresu najmä týchto posledných hovoríme: Sokolíci, poznáme vás, a preto z čerešne dolu“ (MACH, A.: Kurzívkovým tónom. Trnava 1941, s. 30).

Protežovanie a štátnu supremáciu organizácie Sokola, ktorá sa vôbec netajila svojim ostrým protikatolíckym postojom, predpovedal prezident T. G. Masaryk, keď už vo februári 1919 ustanovil sokolov za privilegovaných strážcov Československej republiky, keď povedal: „Každý pravý a opravdu uvědomělý Sokol bude strážcem, tedy politickým a sociálním pracovníkem naší republiky“ (Antonín Krejčí: Masaryk a Sokol, Praha 1947, s. 5).A tak sokolská organizácia ako prvá v ČSR založila zo svojich radov osobitné usporiadateľské oddiely, ktorých hlavnou úlohou mal byť dozor nad disciplínou počas politických verejných zhromaždení a ochrana rečníkov a funkcionárov sokolského hnutia i všetkých kooperujúcich centralistických strán. Ideovo a ideologicky bol pre centralistické čechoslovakistické politické strany a hnutia najprijateľnejší polovojensky organizovaný športovo-branný zväz. Sokol, ako jedna z prvých polovojenských branných formácií, začal s organizovaním špecializovaných poriadkových oddielov. Na jeseň roku 1920 sa ČOS rozhodla s formovaním tzv. branných čiat, ktorých primárnou úlohou malo byť zabezpečenie verejného poriadku, obrana záujmov Československej republiky a jej ústavných princípov. Z členov a funkcionárov miestnych jednôt v každej sokolskej župe zriadila branné čaty. Tieto čaty tvorili branný zbor župy. Predsedníctvo každej župy určilo, koľko branných čiat bude v teritóriu jej pôsobnosti utvorených, po súhlase správneho výboru miestnej sokolskej jednoty. Podľa Poriadku branných čiat mohol byť do sokolskej brannej čaty „zařazenpouze člen jednoty vestáří od 20ti let, pušku dobřeovládající, nebvojíni činné vojenské služby prostí (v záloze mimo službu) náčelník jednoty vybere do branné čety bratry nejzpů-sobilejší a vzhledem ku vážnosti účelu plněspolehlivé a předloží výběr jich správnímu výboru ke schválení“ (Věstník sokolský, 21.10. 1920, s. 509).

Zoznam zaradených do brannej čaty bol následne odovzdaný župnému brannému výboru, ktorý mal právo tento zoznam v plnom rozsahu schváliť, lebo nevyhovujúcich uchádzačov vyškrtnúť. Branná sokolská čata sa skladala zo štyridsiatich členov, desiatich náhradníkov a vodcu (veliteľa) čaty. Bola rozdelená do piatich osemčlenných družstiev. Z týchto ôsmych členov družstva bol jeden vodcom. Každá jednota, ktorá bola určená župným sokolským vedením, aby zostavila branné polovojenské sokolské regionálne formácie, bola povinná zostaviť najmenej jedno družstvo, vrátane dvoch náhradníkov. Miestne jednoty, ktoré mali početnejšiu členskú základňu mohli zostaviť dve a viac branných družstiev. Vodcom brannej čaty bol náčelník, alebo cvičiteľ, navrhnutý náčelníkom a schválený župným branným odborom. Ozbrojený branný zbor (čaty a družstvá) v sokolskej župe sa zhromažďovali na priamy príkaz župného náčelníka, ktorý tak urobil až po súhlase župného výboru alebo predsedníctva a najbližšieho politického úradu. Evidenciu výzbroje a streliva viedol vybraný člen sokolského župného branného výboru, ktorý na základe hlásení veliteľov čiat a družstiev zostavoval a aktualizoval ich personálne zoznamy členov. Sokolskú brannú čatu alebo družstvo v župe môže zrušiť župné predsedníctvo, na návrh župného branného výboru. Členstva v sokolskej brannej čate mohol byť zbavený jednotlivec na základe dokázaného vážneho disciplinárneho priestupku a neospravedlnenej neúčasti na pravidelnom cvičení brannej čaty.

VOJTECH KÁRPÁTY

Spomienka na povstanie a zajatie

JOZEF POVAŽSKÝ

Od skončenia druhej svetovej vojny uplynulo už takmer tri štvrte storočie. Odchádzajú jej poslední účastníci. Mnohí svoje svedectvo o vojnových zážitkoch vydali. Niektorí viac, niektorí menej dôveryhodné. Niektorí prehovorili až na úplnom sklonku života. Jedným z nich bol aj Jozef Považský, obyvateľ Nového Mesta nad Váhom. Bol slovenským vojakom, neskôr vojakom povstaleckej armády. Zomrel v Novom Meste nad Váhom v požehnanom veku takmer 97 rokov.

Narodil sa v Novej Vsi nad Váhom 23. 11. 1921. Žil v Novom Meste nad Váhom, kde zomrel 30. 9. 2018. Pochádzal z roľníckej rodiny. Po dovŕšení dvadsiateho roka každý mladý muž rukoval. Jozef rukoval 1. októbra 1942 do Nitry. Tu absolvoval výcvik (bez zbrane), potom ich pred Vianocami 1942, presunuli do Bratislavy na Železnú Studienku. Bol zaradený k pracovným jednotkám slovenskej armády, k tzv. Západnej pracovnej skupine. Jej úlohou bola pomoc pri stavebných prácach, strážne služby pri dôležitých vojenských objektoch, skladoch a pod. Počas služby v Bratislave ochorel na zápal pohrudnice. Od januára 1943 sa liečil v Bratislave, v nemocnici na Červenom moste, potom vo Vojenskom liečebnom ústave v Tatranských Matliaroch, a to až tri mesiace. Po liečbe sa vrátil späť do Bratislavy. V máji 1943 ho preradili do Hanušoviec nad Topľou, kde boli veľké proviantné sklady. Odtiaľ ich v máji 1944 prevelili do Harmaneckých papierní. „Hovorilo sa, že nás majú presunúť do Rumunska ako pracovný zaisťovací oddiel“, spomína. K tomu však už nedošlo. O nič menej dramatické udalosti ho však čakali na Slovensku. V lete 1944 boli totiž na strednom Slovensku v plnom prúde prípravy armádneho povstania, ktoré z Banskej Bystrice konšpiračne pripravoval podplukovník Golian so svojimi spolupracovníkmi.

V pondelok 28. augusta 1944 došlo k mimoriadne neuváženej udalosti. Na nádvorí martinských tankistických kasární skupina vojakov pod velením nadporučíka Cyrila Kuchtu vystrieľala skupinu zadržaných nemeckých cestujúcich z medzinárodného rýchlika, tzv. Ottovu misiu. Kocky boli hodené. Krvavý začiatok ozbrojeného povstania v martinských kasárňach vtlačil pečať celej akcii a nepridal ani na jej dôveryhodnosti v očiach radových vojakov. „Celé povstanie – to bol jeden obrovský chaos, ktorý vôbec nemusel byť“, kriticky zhodnotil Považský. Nečudo, že bývalý slovenský vojak mal na strojcov povstania ťažké srdce. „Vďaka“ nemu totiž takmer prišiel o život a postihol ho trpký osud zajatca...

Okrem vojakov boli v povstaní aj početné partizánske jednotky. Ich velenie bolo vysadzované a riadené zo Sovietskeho zväzu. Aj Považský si na ne spomínal predovšetkým ako na „ruské oddiely“. Keďže jednotka, v ktorej slúžil, sa nachádzala v centre povstaleckého územia, aj on automaticky podliehal mobilizácii do povstaleckej armády – oficiálne Prvej čsl. armády na Slovensku. Začiatok povstania ho zastihol v Harmanci. Presúvali ich po viacerých miestach. Boli v okolí Ružomberka, Banskej Bystrice, pri Hornej Štubni. Stále však hlbšie do hôr. Mali len ľahké zbrane a keďže patril k pracovnej jednotke, nemal ani riadny vojenský výcvik. Po dvoch mesiacoch Nemci povstanie zlikvidovali a jeho účastníkov prenasledovali.

„Tam v horách, kde sme boli, sa nachádzali len nemecké dediny, takže nemeckí domáci občania nám nemohli dať najesť a niekto z domácich nás udal Nemcom. Pri návrate do hôr na nás čakali nemeckí vojaci a zajali nás“, dodáva. To bolo 1. novembra 1944. Hneď ich odviezli do Nemecka vlakom na prepravu dobytka, tzv. dobytčákom. Miestne ženy sa boli s vojakmi pri vlaku rozlúčiť. Cestou dostali len rybacie konzervy a chlieb. Niektorí z krajanov, ktorých v povstaní stretol, mali viac šťastia. Napríklad Rudolf Pastierik z Hôrky, s ktorým bol v Harmanci, či Ferovi Prikrylovi sa cez hory podarilo ujsť domov. Z vagóna vyskočil i Fero Trautenberger z hrádockých kopaníc a jeho ďalší kamarát z kopaníc Rudo. Ten mal však šťastia menej, lebo pri výskoku mu vlak odrezal pol chodidla, celú pätu...

Doviezli ich do tábora v Mühlbergu, čo bol kmeňový tábor, odtiaľ ich rozdeľovali. Jozefa a ďalších previezli do pracovného tábora v Eislebene, rodiska Luthera. Tu už boli nejakí Slováci, zajatci. Pracovali v bani na meď. Tu strávil asi dva mesiace. Práca bola veľmi ťažká. Chodba bola na výšku len 70 cm, lebo sloj bol nízko. Ako obuv dostali zajatci po zodraní vlastnej obuvi dreváky. „V bani bolo teplo, ale sme sa nemohli umyť, čo sme nemali silu a navyše nás neustále trápil hlad. Nikto nám nedal nič jesť“, spomína. Následkom vysilenia a podvýživy by tu azda umrel. Šťastím v nešťastí pre Jozefa však bolo, že vo vagóne, ktorý viezol zajatcov do Nemecka, sa spoznal s rodákom Jánom Jaškom z Rakoľúb. Ten vedel dobre nemecky a tak ho dali v lágri robiť tlmočníka. (Neskôr žil v Brne). Jaško mu pomohol tým, že ho pripísal do skupiny 20 zajatcov, ktorá chodila z lágru do Eislebenu (Halle) pomáhať civilom opravovať zbombardované bunkre a tiež vyvážať odpad z nich za mesto. Tým mu pravdepodobne zachránil život pred vysilením v bani. Navyše, Jaško mu občas potajme doniesol aj niečo z kuchyne, kúsok varenej zeleniny, tvrdiac, že Jozef je jeho bratrancom. Zajatec sa totiž do kuchyne nemohol dostať, ale Jaško ako tlmočník mal voľnejší pohyb. Takmer však na to však doplatil životom. Ostatní zajatci totiž striehli na neho, či niečo nedonesie aj im a vyhrážali sa mu zabitím...

Okrem toho, slovenskí zajatci občas pocítili aj pomoc civilného nemeckého obyvateľstva. Považský spomína: „V Halle nám civilisti občas potajme pohodili kúsok chleba alebo kôrky, trocha polievky - sami mali málo; ľuďom opatrne povedali, že v lágri hladujeme. Pre kone boli rezky z repy v papierových vreciach. Ak sa dalo, aj tie sme tajne jedli, aby si to Nemci nevšimli.“

Civilné obyvateľstvo pritom vraj

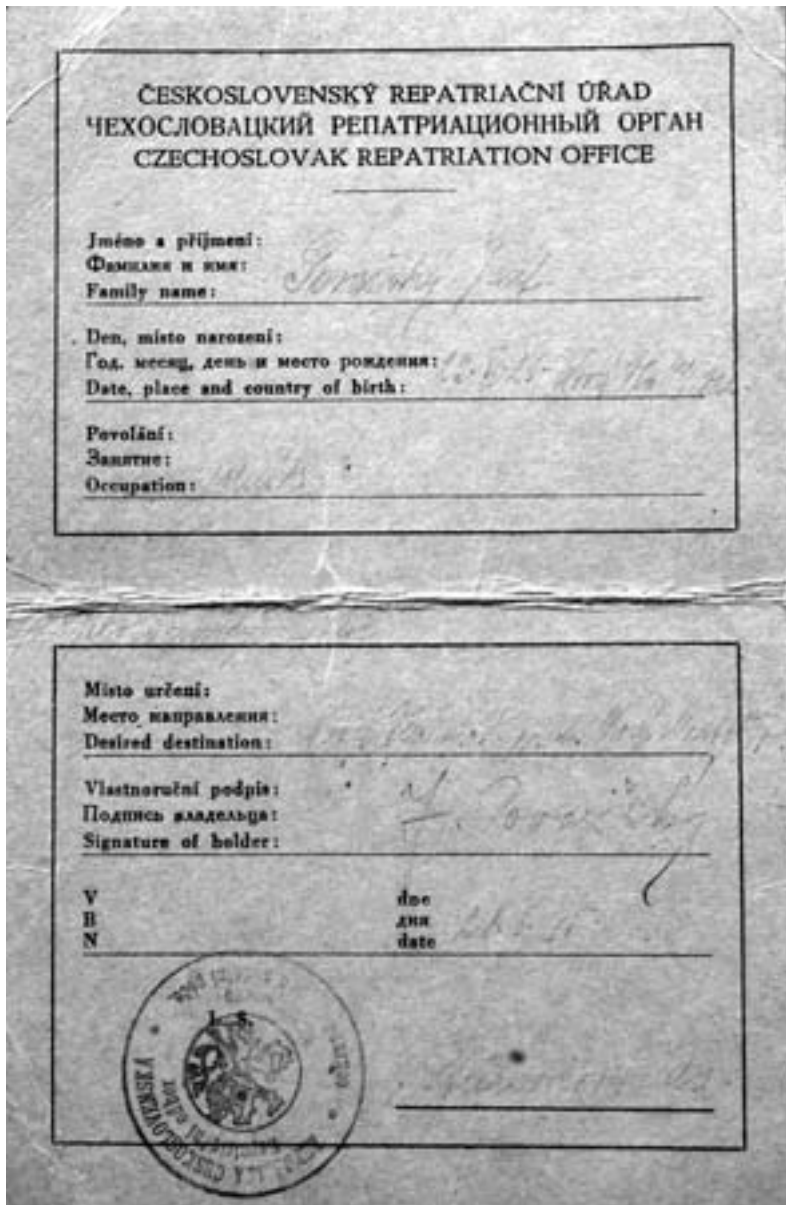

do konca vojny verilo, že Nemecko vojnu vyhrá...

Osobitnou kapitolou bolo ubytovanie. „V lágri sme bývali v drevených barakoch, tri prične nad sebou, bez slamníkov, namiesto boli vo vreciach drevené ostružliny, na zakrytie sme nemali ani deky, zakrývali sme sa vojenskými kabátmi, ktoré - keď bolo chladno a pršalo - boli mokré. Vojenské deky boli mokré a ťažké, tak sme ich museli zahodiť ešte v slovenských horách. V baraku nás bolo asi tridsať. Nekúrilo sa tu, bolo nám zima. Nemali sme sa do čoho prezliecť, po celý čas čo sme boli v zajatí, sme boli v tom istom oblečení, preto tam boli vši a ploštice – veľké množstvá“, spomína s trpkosťou .

Po rannom čaji sa šlo pracovať do bane – robilo sa na dve zmeny. „Keď sme prišli z bane, bol obed – v kotle sa varila polievka s trochou zeleniny, sem-tam nejaký zemiak, skrojky z repy a pod. Chlieb bol na prídel 400g na deň a v nedeľu sa dostávalo na celý týždeň 14 dkg mäsovej konzervy, 14 dkg cukru, 14 dkg margarínu, 14 dkg marmelády a 15 cigariet. Keď som to dostal, hneď som to zjedol, lebo keď som si z toho čosi nechal, iní mi to ukradli. Na večeru nebolo nič. Chlapi od hladu jedli aj chlieb s vrstvou soli a potom boli opuchnutí“, opisuje pomery. Ako sa vojaci dostali k soli? Zohnali ju civilisti a potom im ju prepašovali. Jozef v lágri tiež na vlastné oči videl, aká hrozná môže byť závislosť od cigariet. Tuhí fajčiari vedeli na tabak či cigaretu vymeniť aj posledný kus jedla, čo mali. On mal šťastie – nefajčil, takže cigarety mohol vymieňať za chlieb.

Okrem nedostatku jedla kvárila zajatcov zima. Keďže okolo tábora bola rovina, dreva na kúrenie nebolo. Láger bol ohradený ostnatým drôtom, drôty boli pod elektrickým prúdom. Na chrbte mali označenie, takže ujsť bolo ťažké.

Šťastím bolo aspoň to, že osadenstvo baraku držalo spolu. „Konflikty medzi nami na baráku neboli. V baráka boli chlapi hlavne z Očovej, Zvolenskej Slatiny, Detvy, títo snívali len o bryndzových haluškách. Tí prví zomreli od hladu...“, spomínal so smútkom.

Keď vojna končila, Jozef mal 24 rokov. Vďaka Bohu, patril medzi tých, čo prežili. Ako si spomína na svoj Deň oslobodenia? Krátko pred príchodom frontu sa práce v bani zastavili. Sami nemeckí dozorcovia a velitelia si hľadali cestu záchrany. Zrazu len zajatci videli tanky s bielymi hviezdami. Ktosi zakričal: „Idú Američania!“. Američania čoskoro doniesli do lágra potraviny, lieky, zbrane, oblečenie aj obuv – všetko nevyhnutné, čo zajatci potrebovali.

V lágri Eislebene neprežilo asi deväť chlapov z tých, čo nás spolu zajali. „Keď som prišiel, bol tam už aj Rudo Jurík z Kočoviec, tiež prežil. Neprežil Samko Pavlus z Hrádku, v nemeckej nemocnici podľahol TBC. V lágri sa ocitol aj ich veliteľ z povstania, Jozef Balušinský, rodák zo Starých Hôr. Na konci povstania ušiel, no ktosi z domácich ho udal. Následne Nemci prišli pre neho domov k rodičom, aby ho vydali, že inak zabijú ich namiesto syna – tak ho vydali. Aj on našťastie zajatie prežil. Bol v lágri „dôverníkom“, vedel totiž nemecky aj anglicky.

Podlomené zdravie však Jozefovi Považskému neumožnilo hneď ísť domov. Doprava nefungovala, návrat nemal hneď kto organizovať. Čakali ďalšie dni. Asi týždeň po americkom oslobodení mu začala ľavá noha opúchať, preto ho dali do nemocnice v Halle. Tam ho operoval nemecký a poľský lekár. Mal rez od ľavého kolena až po stehno. Vyberali mu hnis, mal zápal kostnej drene. V jednej nemocnici ho operovali, na doliečenie ho dali do druhej. Ležal tam spolu asi mesiac. Nemocnice takisto zásobovali Američania. I keď nebol celkom doliečený, poslali ho domov.

Dostať sa domov nebolo jednoduché, cesty boli rozbité, koľaje vytrhané a mosty zničené. Až v Halle sa dozvedel, že každú sobotu chodí autobus do Prahy, ktorý vozí repatriantov. Tak sa z Halle cez Prahu dostal napokon domov. Hoci až v júli. A s nedoliečenou nohou.

Tá sa musela hojiť až doma...

Jozef Považský na snímkach v bielej košeli

Repatriačný preukaz Jozefa Považského

R.I.P.
IMRICH KRUŽLIAK
(*1914 - +2019)

Slovenská verejnosť - ponajprv v Mníchove – sa dozvedela smutnú správu, že v sobotu dňa 2. februára 2019 dotĺklo srdce a tento svet opustil pán Phdr. Imrich kružliak – zosnul vo svojom byte v Unterhachingu. Jeho mimoriadne bohatá, pestrofarebná, životná cesta a plodný život sa ukončil v požehnanom veku dožitých 104 rokov. Slovenské spoločenstvo sa s ním rozlúčilo v mníchovnskom kostole sv. Štefana pri pohrebných obradoch a svätej omši v sobotu 9. februára 2019. Prítomní boli početní veriaci farského spoločenstva a priatelia zosnulého. Medzi nimi Ing. František Zemanovič, generálny konzul slovenskej republiky v Mníchove; Ján Varšo, predseda Úradu vlády Slovenskej republiky pre Slovákov žijúcich v zahraničí; Marek Hanuska, podpredseda Matice slovenskej a Viera Horch, predsedníčka Slovensko-nemeckého kultúrneho klubu v Mníchove. Za slovenskú katolícku farnosť v Mníchove sa lúčil mons. Rudolf Maslák, ktorž v homílii povedal:

„Tak nazývali v mojom kraji
ten čas, keď súmrak, vrhnúc tieň
ustrnul v mojom inotaji.

Vtedy tam, nôcke na okraji,
sedávali
a ako v háji
súdili pominulý deň.

Do tmy im svietil
plamienok na ohnisku.
A dušu mali veciam takú blízku.
A k Bohu iba krôčik.
Krôčik len.“

(Milan Rúfus)

Vážená smútiaca rodina, milí priatelia zosnulého, bratia a sestry v Kristu!

Ako motto dnešnej rozlúčky s naším zosnulým PhDr. Imrichom Kružliakom som vybral báseň jeho dobrého kamaráta... Myslím, že jej slová vystihujú chvíle rozlúčky. Zhromaždili sme sa v chráme sv. Štefana, ktorý bol duchovným domovom zosnulého Imricha Kružliaka od 50-tych rokov – ako vidím v hojnom počte – a aj to svedčí o našej hlbokej vďačnosti a úcte, aby sme v Božej prítomnosti Všemohúcemu poďakovali, rozlúčili sa, spomínali, podmodlili sa za jeho spásu. Určite nejednému z nás prebieha mysľou obdiv, udalosti a spomienky na obohacujúce chvíle v blízkosti osobnosti ako bol PhDr. Kružliak – na človeka rozhľadeného, vzdelaného, múdreho. A pritom skromného, pracovitého, mimoriadne schopného, kultivovaného slovenského vlastenca a dobroprajného aj voči nám, slovenským kňazom! V týchto končinách sa pre nejedného z nás stal prirodzenou autoritou. Dr. Imrich Kružliak – slovenský fenomén v Mníchove, fenomenálna osobnosť slovenského exilu vo svete... !

V tejto chvíli sa nedá spomenúť všetko, čo sa v jeho mimoriadne plodnom živote odohralo. Veď život je akoby otvorenou knihou. Jej prvý list sa napíše ihneď po narodení – a posledný iba na konci jeho života – koniec dobrý = všetko dobré... !

Paul Valery konštatuje: „Je vždy veľkou chválou pre človeka, ak celú jeho podstatu nevieme zachytiť..!

Imrich Kružliak sa narodil ešte za Rak.-Uhorskej monarchie v Detve 8. decembra 1914, na Sviatok Nepoškvrneného Počatia Panny Márie. Kto pozná aspoň zbežne jeho život, môže bez obáv pripustiť: Panna Mária ho sprevádzala na životnej ceste a nechýbala mu kresťanská ľudskosť. Narodil sa do roľníckej, národne uvedomelej rodiny. Spomína: „Môj otec prežil vojnu v ruskom zajatí... Starý otec, veľký Pansláv na detvianskych zoch poznal ešte Otca Andreja Hlinku...“ Vari odtiaľto, z Detvy, aj jeho vzťah k poézii a literatúre. Určite bol formovaný čoby „posledný Štúrovec“ Sládkovičovou Marínou a Detvanom...

Ako v skratke napísal jeho exilový priateľ, kňaz Dr. Anton Hlinka SDB, v časopise Horizont (1980): „Z Detvy cez Banskú Bystricu, Kláštor pod Znievom, Bratislavu, Viedeň, Salzburg, až po Mníchov vedie jeho životná cesta.“ Podotýkam, že Mníchov bol najväčším politickým centrom protikomunistitckého odboja v Západnej Európe. Duchovným centrom bol Rím a Slovenský Ústav Sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Kardinál Jozef Tomko sa lúči, spomína a ďakuje, modlí sa za slovenské presbytérium, ktoré žilo a pracovalo v exile, s ktorým zosnulý spolupracoval. „Zastával popredné funkcie už v študenských akademických spolkoch. Potom bol tajomníkom Slovenskej ligy, šéfom tlače, generálnym tajomníkom Slovenskej ligy, šéfredaktorom Národných novín, šéfom kabinetu na Povereníctve výživy, politickým väzňom, exulantom v Rakúsku, emigrantom v USA, slovenským kultúrnym redaktorom v Rádiu Slobodná Európa (od r. 1951), redaktorom MOST-u, spoluzakladateľom časopisu Horizont. Je autorom viacerých publikácií, výkonným podpredsedom Svetového kongresu Slovákov (a blízkym spolupracovníkom Štefana Boleslava Romana a Eugena Löbla, ktorí sa usilujú, aby sa otázka Slovenska stala „medzinárodnou)“ a stále publicisticky činný...“

Vidíme, priatelia! Životná cesta – púť Dr. Kružliaka nebola iba „pestrofarebná“, ale : práca, práca, práca – zmysluplná práca pre Slovensko, vlasť pod Tatrami. Práca, neraz na dlhé trate...

Dr. Kružliak, žil a pochopil - a v tom je príkladom veľkým: „To, čo v slobodnom svete nespravíme my, Slováci, pre seba sami, nikto iný za nás nevykoná... Jeho životná cesta „neboli pohodlné, zlaté prútené kreslá..., hlavne, že sa mám dobre a schovám sa pod bublinu.. Tá mefistotelská-faustovská, pohodlná zápecnícka „postoj chvíľa, aká si krásna...“ (J.W.Goethe).

Život, životné skúsenosti preverili Kružliakove postoje. „Robili sme zadarmo, ale nie nadarmo,“ hodnotí činnosť angažovaného exilu Ján Okáľ, Imrov priateľ z USA.

Bohatý a plodný život PhDr. Kružliaka sa ukončil v požehnanom veku, dožitých 104 rokov. V sobotu, 2. februára 2019, bol Sviatok Obetovania Pána, takže Panna Mária bol a opäť pri ňom. Aj svätí Vierozvestovia Cyril a Metod, ktorých bol ctiteľom. Žalmista – svätopisec, keď už odpozoroval a zamýšľal sa nad ľudským životom, konštatuje: „Ľudský život trvá 70, a tí šťastnejší sa dožijú 80 rokov“ (Ž 80). Z tohoto pohľadu náš zosnulý Dr. Imrich Kružliak „lámal rekordy“, patril, možeme povedať, medzi tých šťastnejších. Pričinila sa o to aj láskavá opatrovateľská služba, prikladná priateľská lekárska starostlivosť a v neposlednom rade aj láskavá nezištná pomoc veriacich-laikov – z nášho farského spoločenstva.

Od oltára – aj menom snútiacej rodiny – vám všetkým úprimné Pán Boh zaplať!

Na záver mi ešte dovoľte povedať: „Dr. Kružliak obyčajne sedával na sv. omši s Dr. Pavlom Čulíkom po pravej strane, zdá sa, že aj v tomto bol „dôsledný pravičiar...“ Chcem však poznamenať, že vysoký vek, ak sa ho dožijeme, ešte nie je celé naše „šťastie“, keď ochádzame z tohto sveta a prestupujeme prah večnosti. Myslím v týchto chvíľach predovšetkým, že zosnulého som mal možnosť v posledných rokoch na jeho životnej ceste doprevádzať ako kňaz. Imrich Kružliak dobre vedel, že má aj nesmrteľnú dušu! Zomrel ako katolík, zaopatrený sviatosťami. Ako to môžeme interpretovať – ako veriaci, my, čo ešte žijeme? Tak, že, sa ho dotkla Božia láska a Božia milosť. Môžeme iba povedať s vďakou v srdci: „Bože, aký si dobrý! Aké nekonečné je tvoje milosrdenstvo!“

A my, ako Božie deti, sme nositelia nádeje. Život človek ana tejto zemi sa síce končí, ale vzkriesený Pán nám ukazuje, že sa mení a prechádza do veľkosti a Božej prítomnosti, radosti bez bolesti a spoločenstva svätých: „Ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani do ľudského srdca nevstúpilo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú.“ (1Kor 2,9)

Nositeľom tejto nádeje, napriek ľudskej krehkosti a slabostiam, ktoré žiaľ sprevádzajú každého z nás, bol aj náš brat vo viere Imrich. V tomto duchu za neho prosíme v týchto chvíľach rozlúčky. Modlíme sa, nech mu je dobrotivý nebeský Otec milosrdný a zhovievavý. Sv. Cyril a Metod, orodujte za neho! Sedembolestná Panna Mária, Patrónka Slovenska, oroduj za neho.

Pochválený buď, Ježiš Kristus! RIP.

Mons. Rudolf Maslák

Zostal v spomienkach a diele
Za Ernestom Sirochmanom (1. 1. 1937 – 23. 2. 2019)

V dome smútku na Močarianskej ulici v Michalovciach sa dňa 26. 2. 2019 uskutočnila posledná rozlúčka s PhDr. Ernestom Sirochmanom, ktorý bol známy ako príkladne morálny a činorodý človek – pedagóg, editor, bibliograf, publicista, kultúrny pracovník, aktívny člen Výboru Spolku sv. Cyrila a Metoda i uvedomelý matičiar.

Narodil sa 1. januára 1937 v Blatných Revištiach. Jedenásťročnú strednú školu ukončil v roku 1955 v Sobranciach. Na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave vyštudoval odbor slovenčina – ruština. Ako učiteľ pôsobil najprvna Záhorí – v Jedenásťročnej strednej škole v Holíči, vo Veľkých Leváročh, kde učil na ZŠ. Od roku 1964 bol stredoškolským profesorom na Gymnáziu Pavla Horova v Michalovciach, v r. 2000 začal prednášať na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda, učil aj na Súkromnej Strednej priemyselnej škole odevnej taktiež v Michalovciach. Bol príkladný pedagóg, vynikal aj svojím aktívnym a tvorivým životom. Viedol kurzy ruštiny, stal sa členom sekcie ruského jazyka pri Slovenskom ústrednom výbore Zväzu československo-sovietskeho priateľstva. Bol náčelníkom výcvikového strediska brancov, tu sa predovšetkým zameriaval na strelecký šport. Zaslúžil sa o napredovanie kultúrneho života najmä v zemplínskom regióne. Patrí k zakladateľom súťaže v umeleckom prednese poézie a prózy Horovov Zemplín, taktiež súťaže v prednese a tvorbe duchovnej lyriky Zvonického dni.

Významnou súčasťou tvorivých aktivít PhDr. Ernesta Sirochmana je publikačná činnosť. Niektoré svoje príspevky podpisoval pseudonymami: E. Ochman, Ervín Ochman, Ervín sir Ochman, S. Ochman, Stano Manoch. Dlhoročne spolupracoval s redakciou Zemplín extra – viedol rubriku Naši rodáci.V novinách Michalovčan pripravoval Jazykové okienko.Jeho články boli publikované v regionálnej tlači, v Slovenských národných novinách, v gréckokatolíckom časopise Slovo, gréckokatolíckom kalendári Spolku sv. Cyrila a Metoda. Písal recenzie prác začínajúcich autorov, eseje,

literárno-kritické články. V publikáciách, vydávaných vydavateľstvom Byzant a Renoma, pomáhal ako jazykový korektor. Zaujímal sa o ži-votné osudy a literárnu tvorbu Pavla Horova, Mikuláša Kasardu, Gorazda Zvonického, Jána Murína, Jána Štiavnického, Štefana Hlaváča, Františka Fugu či Bartolomeja Leška, čo ho podnietilo k v napísaniu bibliografií z ich života a tvorby.

Boli mu vydané literárne práce:Gorazd Zvonický v spomienkach svojich rovesníkov (1998), Mariánsky básnik Gorazd Zvonický (1998), Katechéti Hlaváč a Murín (1998), Blatné Revištia – prastaré slovanské sídlisko (2001), Ján Murín v srdciach zakotvený (2002), Jozef Pichonský – nedocenený svedok doby (2011), Bežci k výšinám krás (Duchovné motívy v tvorbe M. Kasardu a J. Tótha, 2011), Nížinný dvojzáprah (O lyrických dimenziách M.Kasardu a J. Pada, 2011), Gorazd Zvonický – básnik pravdy a krásy (2013), Reminiscencie Gorazda Zvonického (2013), Cesta útrap a lásky (2015), Nepresnosti v slovenčine (2015).

Zostavil výbery z tvorby:Gorazd Zvonický: Chcem sa ti ozvať (1993), Gorazd Zvonický: Začatá brázda. Verše s cyrilo – metodským nápevom (1996), Jozef Tóth: Dary zo Solúna – Výber z básnickej tvorby (1997), Pavol Horov: Zemplín môj rodný (2002), Gorazd Zvonický: Strmé schody k výšinám (2002), Gorazd Zvonický: Kradmo si slzu stieram (2002), Pavol Horov: Preludy lások (2014), Pavol Horov: Kontrasty čerenia (2014).

Ernest Sirochman organizoval rôzne kultúrne aktivity v Michalovciach i blízkom okolí aj ako matičiar. Pracoval tri roky ako externý riaditeľ Domu Matice slovenskej v Michalovciach a osem rokov vykonával funkciu predsedu Miestneho odboru Matice slovenskej. S oduševnením prednášal na seminároch a konferenciách o literárnych a duchovných osobnostiach Zemplína. Zaslúžil sa o zriadenie Občianskeho združenia Močarany, podieľal sa na vybudovaní Domu smútku, na zriadení Pamätnej izby Gorazda Zvonického v Močaranoch... Do posledných chvíľ svojho života pracoval na „Metodovej brázde“, zveľaďoval, prezentoval dielo významných predkov, dejateľov slovenskej kultúry, a tým prispel k zachovávaniu významného duchovného dedičstva pre ďalšie generácie.

Pán Sirochman, ďakujeme!

Ingrid Lukáčová

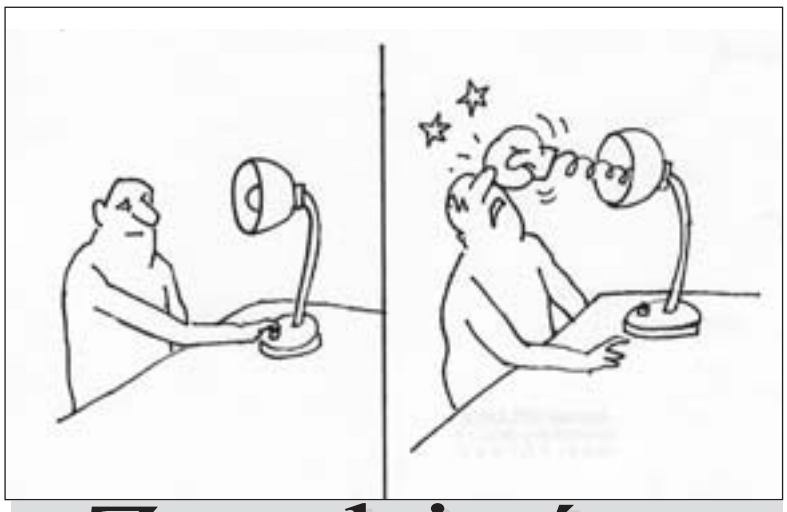

Zo skicára Andreja Mišanka

Kapitoly z dejín katolíckej faleristiky a drobnej plastiky V.

Rad sv. Rajmunda z Peñafortu

Rad založil generalissimus Francisco Franco ako hlava španielskeho štátu (Jefe del Estado). Niektorí autori datujú vznik tohto radu do roku 1944, no ďalší ho posúvajú až do nasledujúceho roku 1945. Rad vznikol oficiálne 23. januára 1944 na sviatok svätca a dekrét o zriedení radu bol uverejnený v úradnej tlači (Boletín Ofcial del Estado) už 7. februára 1944. Tento záslužný civilný rad je primárne určený sudcom, advokátom a súdnym zamestnancom, univerzitným a vysokoškolským pedagógom pôsobiacim v oblasti práva a politických vied a tiež odborníkom a expertom na kánonické (cirkevné) právo. Udeľuje sa v piatich triedach (veľkokríž, čestný kríž, komandérsky kríž I. a II. triedy, rytiersky kríž). Okrem toho je za súčasť tohto radu považovaná aj zlatá, strieborná a bronzová (so smaltom i bez smaltu) záslužná medaila Za zásluhy o právo (Medalla del mérito a la Justicia), ktoré udeľuje španielske ministerstvo spravodlivosti. Základným radovým symbolom je strieborný (pri prvých dvoch stupňoch zlatý) osemhrotý bielo smaltovaný maltézsky kríž, ktorého cípy sú ukončené gulôčkami. Kríž je položený na meči a palmovom venci, alebo má medzi ramenami heraldické lanové uzly. V strede kríža je smaltovaná postava svätca nad polkruhovou rozoklanou stuhou s nápisom IN JURE MERITA (Za zásluhy o právo). V horizontálnych ramenách je rozdelený latinský nápis S. RAYMUNDUS PENNAFORTI (Sv. Rajmund z Peñafortu). Veľkokríž a čestný kríž sa udeľujú na rádovej reťazi (kolane) a ostatné stupne na červenej stuhe s obojstranným modrým lemovaním.

Rad bol pomenovaný podľa španielskeho dominikánskeho svätca Rajmunda z Peñafortu, ktorý je patrónom učiteľov cirkevného práva, patrónom právnikov a zároveň patrónom katalánskej metropoly Barcelona. Jeho narodenie životopisci kladú do obdobia rokov 1175 – 1180 na rodový hrad pri Barcelone. Jeho rodina bola priamymi väzbami spriaznená s aragónskymi kráľmi a grófmi. Vyššie vzdelanie získal v Barcelone a od roku 1210 v Bologni, kde získal doktorát obojakého práva. V roku 1219 sa stal arcidiakonom Barcelony, no radšej ako spoločenský život mal rád samotu, ticho meditácie a pokoj pre duchovnú tvorbu. Práve z týchto dôvodov po troch rokoch (1222) vstúpil do Rádu kazateľov (Ordo praedicatorum – OP). Hoci napísal množstvo teoretických prác z viacerých tematických oblastí, jeho prvou prácou inšpirovanou pastoračnou praxou dominikánov sa stala praktická príručka pre spovedníkov, ktorá bola v tom čase prvou svojho druhu nielen v Španielsku, ale v celej Európe. Medzi jeho najväčšie a najznámejšie diela patria cirkevnoprávne dielo Decretales a Summa morálnych príkladov. Prvé spísal na osobné požiadanie pápeža Gregora IX., ktorý ho v roku 1230 povolal do Ríma, aby sa Rajmund stal jeho osobným spovedníkom.

Práve dielo Decretales, ktoré bolo ucelenou zbierkou cirkevného práva, koncilových uznesení a pápežských dekrétov, sa stalo na takmer sedemsto rokov základnou informačnou a pramennou základňou v oblasti cirkevného práva. Okrem toho vypracoval aj príručku trestného práva. Pápež si mimoriadne cenil Rajmundove zásluhy a za odmenu ho chcel menovať tarragonským arcibiskupom. Tento významný úrad a osobnú pápežskú poctu však Rajmund s pokorou odmietol. V roku 1238 ho zvolili za tretieho generálneho predstaveného dominikánov. Hoci nebol voľbou nadšený, zodpovednú úlohu prijal a nasledujúce dva roky navštevoval európske konventy svojej rýchlo sa šíriacej a rozrastajúcej rehole. Tieto úlohy však Rajmunda natoľko vyčerpávali, že sa musel po dvoch rokoch tohto úradu vzdať a vrátiť sa do Barcelony, odkiaľ povzbudzoval ďalšieho budúceho dominikánskeho svätca a neskoršieho cirkevného učiteľa sv. Tomáša Akvinského. Angažoval sa pri kristianizácii Židov a Maurov a na tento účel zakladal školy arabčiny a hebrejčiny pre duchovných, ktorí mali dokonale ovládať jazyky svojich misionárskych cieľových staníc. Bol jedným z iniciátorov založenia mercedárskeho rádu (Orden de la Merced), ktorý vykupoval kresťanských otrokov z moslimského zajatia. Dožil sa požehnaného veku takmer sto rokov a zomrel roku 1275 v Barcelone. O Rajmundovej autorite na celom Iberskom polostrove svedčí jeho pohreb, na ktorý sa s ním prišli rozlúčiť aragónsky a kastílsky kráľ, kráľovná Violanda, traja biskupi, mimoriadne početný zástup šľachty a veriacich, medzi ktorými nechýbali ani stovky bývalých otrokov, ktorým svätec pomohol a vykúpil ich z otroctva.

Jedným z prvých nositeľov veľkokríža Radu sv. Rajmunda z Peñafortu bol v roku 1944 Felipe Clemente de Diego y Gutierréz, profesor civilného práva na univerzitách vo Valladolide, Barcelone a Madride, ktorý bol od roku 1938 do svojej smrti v roku 1945 predsedom špa-nielskeho Najvyššieho súdu (Tribunal Supre-mo). Veľkokrížom na kolane bol ešte v roku 1944 dekorovaný aj kardinál a toledský prímas Enrique Plá y Deniel, ktorý od prvých chvíľ podporoval v Španielskej občianskej vojne tábor národných tradicionalistov generála Franca. Medzi nositeľov tohto rádu patril aj španielsky šľachtic, politik a právnik Carlos Arias Navarro, ktorý bol v rokoch 1965 – 1973 starostom Madridu a v rokoch 1973 – 1976 predsedom španielskej vlády. Z domácich cirkevných hodnostárov, dekorovaných týmto rádom, si zaslúži pozornosť Leopoldo Eijo y Garay, ktorý sa v roku 1922 stal madridským biskupom a tento úrad zastával ďalších štyridsať rokov. Zo zahraničných nositeľov Rádu sv. Rajmunda z Peñafortu je potrebné spomenúť talianskeho kardinála Amleta Giovanniho Cicognaniho, ktorý bol v rokoch 1959 – 1961 sekretárom Kongregácie pre východné cirkvi. V roku 1961 bol me-novaný za vatikánskeho štátneho sekretára a túto funkciu vykonával do roku 1969, keď rezignoval na všetky úrady a odišiel do dôchodku.

VOJTECH KÁRPÁTY

Moje styky s Andrejom Hlinkom

LADISLAV HATALA

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Rýchlo sa vrátil do sakristie a aj s Grebáčom do mesta ufujazdil. Hlinka s Poliakmi odbavil hotové litánie. Keď sa do sakristie vrátil, pána biskupa už tam nenašiel. Pýtal sa ma, kde je. „Už reku v meste," odpovedal som mu. Hlinka sa na mňa žartom osopil: „A čo si ho pustil?" „No a či ja, kostolník, môžem biskupovi rozkazovať?" "A prečo nie? Veď si ty tu pánom," doložil Hlinka, ale nemyslel to vážne.

Keď už farská budova stála, občas som na starého pána naliehal, aby už do nej aj gazdu, totiž farára, doviedol. Vždy ma odbil s výhovorkami na našu chudobu. „Ešte nemáte to, ešte to vám chybuje. Ušiel by nám z takej chudoby." Tak som teda v zadovažovaní chrámových potrieb pokračoval. Ľudia boli v tomto ohľade napodiv štedrí. Zadovážil som ďalej dva ornáty, dva velumy ku Sviatosti, niekoľko rochetok i albu , ba aj dvoje šiat pre miništrantov. No a aj jedno ozdobné cibórium a tiež aj monštranciu. S cibóriom som nemal žiadne ťažkosti, lebo na to som mal dostatok financií. Dali mi ich „ruženčiarky" a z rozpadnutého hospodárskeho spolku. Horšie to bolo s monštranciou. Do jej kúpy sa mi ani veľmi nechcelo, nepokladal som sa za dosť súceho na zadovažovanie takejto veci, uvedomujúc si, že to má byť vec, ktorá možno pretrvá stáročia. Môžu sa vyskytnúť kritici, že prečo sme kúpu takejto veci nezverili povolanej osobe. Toto som pripomenul aj starému pánovi a chcel som, aby sa zadováženie monštrancie prenechalo na budúceho farára. No starý pán s týmto nesúhlasil. Odbil ma s otázkou; A čo si myslíš, že farár to lepšie dokáže ako ty? A či vari tú monštranciu bude farár robiť? Dám ti cenník, ukáž ľudom, nech si vyberú, aká sa im bude páčiť. Len ber do úvahy iba monštranciu podľa slohu kostola, gotickú. Keď som sa ešte zdráhal, rázne mi prehlásil: „Nie, kým nebudete mať monštranciu, farár nepríde."

Cenník od firmy J. Neškudla som mal aj ja. Urobil som tak, ako mi Hlinka kázal. Ľudia si vybrali takú strednú: ani najskvostnejšiu, ale ani najjednoduchšiu. Pre nedostatok financií však len v jednoduchom prevedení, za 4 000 Kčs. Bol som to oznámiť Hlinkovi. Tento náš výber schválil, no k prevedenie mi dôrazne nariadil, aby som objednal to dokonalejšie prevedenie za 8 000 Kčs. Na námietku, že nemáme toľký obnos zozbieraný, kázal mi chýbajúcu čiastku vyzdvihnúť od kostolného pokladníka.

Monštranciu som teda zadovážil za 8 000 Kčs. Hlinka bol s ňou spokojný. Firma J. Neškudla v Jablonci n./Orlicí mi k tejto objednávke napísala, že sa cíti byť mimoriadne poctená, že môže historický černovský chrám takýmito vecami zariaďovať. A preto si dá veľmi záležať, aby to bolo čo najumeleckejšie a odborne prevedené.

SOBÁŠ (1928)

Po roku 1928 ma takmer všetci mladiství spolupracovníci opustili: poženili a povydávali sa. Keď som takto ostával sám, rozhodol som sa aj ja so sebou poriadok urobiť. V jednu augustovú sobotu toho roku šiel som ohlášky zapísať. Do Ružomberka. Starý pán bol doma, ale v záhrade, v kolkárni. O kolky hral. Cestou cez záhradu nás stretol správca-učiteľ Vojtech Holdoš. Keď ma videl s dievčaťom, hneď uhádol príčinu príchodu. Predbehol nás a rýchlo to starému pánovi zvestoval: „Osvietený pán, Lacko sa nám žení!" Medzitým sme aj my došli ku nemu. Starý pán pozrel na nás a pýtal sa ma: „Hej, Laco? Je to pravda?" Prikývol som. „Tak počkaj, kým dohrám." Ale asi nedohral, lebo partnerom už idúc s nami, zavolal: „Šklbani, dáte mi všetci po dvadsať halierov!" Spätnou cestou cez záhradu sme stretli kaplánov. Hlinka im nariadil: „Chlapci, kázne učiť. Ja idem zajtra do Černovej kostolníka zhadzovať [z kancľa]." Keď sme na fare ohlášky zapísali, prehlásil nám: „A svadba bude vtedy, keď budem voľný, lebo sobášiť budem ja. No v tieto nasledujúce soboty to nebude, lebo na tie som už zaujatý. A na katechizmus neprídete, lebo – ukázal na mňa – ty vieš asi viac ako hociktorý kaplán a táto – ukázal na moju snúbenicu – je ešte mladô, len nedávno vyšla zo školy [ale mala už 19 rokov], hádam, ešte všetko nepozabúdalo, čo sa naučilo. A doma si ohlášky napíš sám, tie budem v Černovej vyvolávať. Ak mi ich nenapíšeš, budem volať z pamäti." Poznal som ho, že by to naozaj aj dokázal, a všeličo aj poprimýšľal, tak som si ich veru napísal sám. Druhý deň bola v Černovej v nedeľu naozaj neočakávaná sv. omša a kázeň, po ktorej som bol z kancľa zhodený.

So sobášom som mal pre Hlinkovu ustavičnú zaujatosť mimoriadne trampoty. Dva razy sme ju museli odložiť. A potom, tri osoby si nárokovali previesť výkon sobáša. Prvý bol priateľ Leonard. S týmto sme si ešte počas jeho štúdií dali sľuby, že ma on bude sobášiť, druhý si na tento úkon nárokoval katechéta Serafín Rončák, ktorému bola Černová akosi pridelená pred zriadením farnosti. Na a tretí bol starý pán. Samozrejme, že sme pred ním všetci kapitulovali. Ale on to rozriešil veľkolepe: „Budeme sobášiť všetci traja," prehlásil, „ba možno aj štyria, lebo zavolaj aj profesora J. Tylku," pripomenul mi starý pán. A kázal mi pozvať aj niektoré ďalšie osoby.

Sobáš bol v sobotu večer dňa 29. septembra, teda na deň sv. Michala roku 1928. Takého sobáša ešte v Černovej nebolo. Kostol bol doslova nabitý ako na odpust a osvetlený ako na Vianoce, na chóre spieval spevokol a pri oltári mimo družiny kňazstva naozaj ako na hody. Počul som, že nás Hlinka chcel sobášiť v mitre (infuli) , ale zišlo z toho, lebo ju v Ružomberku zabudli. Sobášili nás teda Andrej Hlinka, apoštolský protonotár, a poslúhovali mu Serafín Rončák a Leonard Sliačan, ba aj Jozef Tylka. Hlinka nám držal dve kázne: jednu pred a druhú po sobáši. Po sobáši nám kázal podľa Rituála, ale pred sobášom, kázal skoro tak ako pri prípitku na svadbe. Vyzeralo to tak, ako by mi zazlieval, že sa žením, i pár ráz spomenul, že som ešte stále slobodný a môžem sa ešte vrátiť medzi mládež (na Račkov). Kázal tak, akoby som ja nechával vrstovníkov slobodných, a bolo to naopak, mňa vrstovníci v ženení predbehli.

Samozrejme, že všetci kňazi, a s nimi prišli páni, boli aj na svadbe. Hlinka nás z kostola viedol ako starejší. Na svadbe sa do polnoci pobavil aj spieval.

A o rok neskoršie, keď už Rončák viedol Černovú akosi oficiálne a do Černovej na služby Božie dochádzal každú nedeľu, akoby náhodou a či božím riadením v jednu augustovú nedeľu vystriedal ho sám Hlinka a práve v túto nedeľu (potom) pokrstil mi aj prvé dieťa – syna.

ČERNOVÁ AKO SAMOSTATNÁ FARNOSŤ

Samostatná farnosť černovská bola utvorená v roku 1929. Inštalácia prvého farára bola dňa 9. novembra tohto roku. Spolu s Hlinkom sme sa pričinili, aby bola okázalá. Na pozvanie Hlinkovo oficiálne sa jej zúčastnili zástupci Okresného i mestského úradu v Ružomberku a hodne význačných verejne činných osobností (ako napríklad aj vojenský veliteľ ružomberskej posádky.) My Černovci sme sa postarali o vonkajšiu parádu. Veža kostola bola slávnostne osvetlená, nového farára vítali aj dve slávobrány: a to jedna pri vchode do obce, druhá pred farou. Po obradoch v kostole pri slávobráne pred farou bola slávnostná akadémia, na ktorej nového farára zástupci všetkých v Černovej jestvujúcich zložiek pozdravili a privítali. Miestny orolský spevokol zaspieval príležitostnú pieseň, ktorú som ja na tento účel napísal. Hlinkovi, ako zakladateľovi farnosti, a Rončákovi, ako prvému administrátorovi a novému farárovi, boli odovzdané upomienkové dary, umelecky vyšité obrazy s Patrónkou farnosti a kostolom. Prvým kaplánom sa stal na žiadosť Hlinkovu dp. Ondrej Scheffer, jeden z jeho miláčikov. Vonkajšiu oslavu inštalácie som režíroval ja.

Ostal som kostolníkom aj pri novom farárovi. Ale teraz som už nemal toľko príležitostí navštevovať ho na jeho fare v Ružomberku. Môj styk s ním sa už teraz obmedzoval iba na jeho návštevy u nás, a to najviac počas odpustov. Nutné pripomenúť, že za života Hlinku sme mávali v roku dva odpusty, a to: na sviatok apoštolov Petra a Pavla, 29. 6. a na Ružencovú, čiže v prvú nedeľu októbrovú. Petropavlovský odpust bol na pamiatku slávnostnej posviacky chrámu, ktorá bola 29. 6. 1910 a ktorú vykonal Andrej Hlinka a odpust na Ružencovú bol vlastne vlastným odpustom ako patrónky farnosti. Hlinka sa vždy na oboch zúčastňoval a on mával i kázne a sv. omše (keď už bol apoštolským protonotárom, tak pontifikálne). Pri obliekaní do pontifikálií obyčajne si aj popri modlitbe našiel chvíľku, aby si so mnou podiškuroval, najmä keď som ho prezúval alebo do dalmatiky šnuroval. Petropavlovský odpust býval však akýsi okázalejší. Vtedy sme popoludní vždy usporiadali aj veselice v prírode. Boli veľmi obľúbené na širom okolí. Nik sa nám vtedy neopovážil ani konkurovať, lebo všetko bežalo do Černovej. Videl tu človek ľudí akéhokoľvek stavu a profesii, od okresného náčelníka počnúc až po jednoduchého pastiera. Aj starý pán sa ich zúčastňoval, samozrejme, so svojou kňazskou spoločnosťou, teda aj s našim farárom. Zo začiatku bývali na Hôrkach, neskôr sme ich premiestnili do doliny v Čutkove. Aj starého pána som raz dostal na Hôrky. Povedal mi vtedy: „Laco, pekne je to tu, ale viac ma už sem nedostaneš. Je to príkry výstup na moje staré nohy." Ako mi pán dekan-farár Scheffer povedal, aj v onen petropavlovský odpust roku 1936, keď sv. omšu pre slabosť iba po sediačky odslúžil, i napriek odhováraniu zberal sa na majáles. Od únavy a v dôsledku nemoce si však poobede zdriemol a zaspal až do piatej hodiny popoludní. Prítomný ho naschvál nebudili, aby si lepšie odpočinul. Ešte vraj aj keď sa tak neskoro prebudil, chcel ísť medzi nás na majáles. Dal sa odhovoriť iba tak, keď mu povedali, že je už po národopisnom programe a už je iba obyčajná tancovačka.

POMNÍK ČERNOVSKÝCH MARTÝROV

Černovské martýrium bolo najviac a najokázalejšie vyzdvihované za prvej ČSR. Zásluhu na tom mal Andrej Hlinka. Nevynechal ani jednu príležitosť na ocenenie tohto martýria. Tak sa stávalo, že k mnohým martýrom často dochádzali všelijaké výpravy, jednotlivci i delegácie, súkromné jednoduché osoby i vysoké osobnosti. Napríklad aj prvý krajinský prezident Ján Drobný ako prvý svoj oficiálny čin urobil poklonu na hrobe černovských mučeníkov. Aj ministri Milan Hodža a Iván Dérer pri príležitosti otvorenia novej budovy sédrie v Ružomberku prišli sa oficiálne pokloniť pamiatke černovských obetí. Hodža bol ministrom pravosúdia a Dérer ministrom pre správu Slovenska. Hodža bol takto viackrát v Černovej. Ba aj hlava štátu, prezident Dr. Eduard Beneš urobil pri mohyle v roku 1936 z príležitosti Hlinkových narodenín oficiálnu poklonu. Tiež sa bola plánovala takáto návšteva aj prvého prezidenta ČSR, T. G. Masaryka. Z tejto návštevy však zišlo pre politické nedorozumenie. A mnoho, mnoho rozličných návštev bolo v tieto časy pri mohyle v Černovej. Každý rok niekoľko. A to nielen zo Slovenska, ale aj z Čiech, ba aj zo zahraničia. A nielen prívrženci Hlinkovi, prišli sa pokloniť pamiatke martýrov, ale aj jeho odporci. Pri oficiálnych návštevách bol som akýmsi spoluusporiadateľom. Hlinka ma na návštevu obyčajne upozornil a pripomenul: „Laco, budeme mať návštevu, príde... Aby sme sa nezahanbili!"

Bez sebachvály, len kvôli pravde, uvádzam, že aj na postavenie pomníka priložil som aj ja kamienok. Takto hľa: Ako pracovník v rybárpoľskej textilke mal som známosť s ľuďmi všelijakého svetonázoru, politického alebo aj náboženského príslušenstva. Bol som tam známy ako hlinkovec (no veď som bol Černovec), ale aj ako taký, ktorý znesiem všeličo a mám aj dosť široký rozhľad. Vymieňali sme si aj noviny. Tak sa mi raz dostal do rúk český, mesačný, protiklerikálny, ba až ateistický plátok „Nový lid". Bol tam uverejnený článok aj o Černovej, a preto ma naň istý socialista a ateista upozornil. V článku bola reč, že prečo černovskí martýri nemajú pomník. Pisateľ udáva, že preto, lebo si to katolícka hierarchia nepraje, lebo by jej pripomínal jej kresťanskú brutálnosť atď. Príležitostne som to Hlinkovi ukázal. Ani keby ho bola osa uštipla, tak sa predhodil a vybúšil: „Nevravím, že to my kňazi odnesieme! Odkedy to už pripomínam, ale páni sa nemôžu rozhýbať. Vraj niet peňazí. Ale na pomníky všelijakým odbojníkom, na to sa peniaze nájdu. Laco, toto si vezmem! Ukážem to pánom a budem vidieť, či ich rozhýbem." O rok na to už pomník stál. (Ale Hlinkovi sa nepáčil, považoval to iba za hromadu skál. On si inakší pomník predstavoval a želal.) Na poklepy základných kameňov fary a školy zhotovil som okrasné drevené kladivá. Oba sa mu páčili a oba si vzal. Kde ich dal, neviem.

ZÁŽITKY S HLINKOM

Veľa a veľa ráz sme boli spolu a trocha si pobesedovali, ale to sa nedá, všetko podchytiť a zverejniť. Náš pomer bol naozaj taký rodácky, rozprávali sme sa vždy otvorene, úprimne bez škrobenosti. On bol ku mne akýsi otcovský, tak som si aj ja voči nemu všeličo trúfal. Napríklad pre moju telesnú dengľavosť občas mi vytýkal, že vypadám tak, ako by som klince jedával. A ja som mu vše na to: „Vy ani do fabriky nechodíte a nie ste lepší!" On mi zas na to: „Ja som taký od všelijakých odmástok, ktorými ma častujú na banketoch. Keby som švábku s kapustou lebo s kyslím mliekom jedával, by si videl, aký by som bol chlap."

Raz som šiel s ním popri našom kostole. Neviem, čo mu napadlo, ale v dobre vôli všetečne mi jeho klobúk nasadil na hlavu. Zasmial sa tomu a ja som mu všetečne poznamenal: „Teraz som ja poslancom a predsedom Strany!" On mi na to: „Laco, nežičím ti to." „A prečo? Veď by ma ľudia na rukách nosili." „Hej, veď práve to je to, tam je tá tragédia. Kým ťa jedni v nadšení na plecia zo zeme vyzdvihnú, druhí ťa práve vtedy v nenávisti kameňujú. Ver, trpká je to sláva!"

Raz zasa, neviem, aký to bol sviatok, dával som mu ku omši podradnejší ornát. Pozastavil sa: „Laco, aký mi to dávaš ornát?" „No biely, veď je na dnes biela farba predpísaná." „Veď biely. Ale akú ty máš dnes košeľu? Takú, akú nosíš na všedný deň?" „To nie, mám sviatočnú!" „No a prečo mne dávaš ten najchatrnejší ornát, keď je sviatok? Nemáme my krajší?" „Máme ale to je na mariánske sviatky, keď je na ňom Panna Mária vyšitá." „A to ťa kto tak nabaláchal?" „No pátri Jezuiti, konkrétne páter Gramatik." „Tí nech sa obliekajú ako chcú, ale mne daj ten, i keď je nie mariánsky sviatok." „Vidíte, ako ma všetci trápite," zaponosoval som sa, „vy tak, a tí tak. A ako vám obom vyhovieť, keď sme chudobní. Vy nie aby ste sem donášali, ale ešte odnášate." „A čo som vám odniesol?" spozornel Hlinka. „No a ten biely ornát so sv. Ondrejom, čo vám dala tá delegácia? Ja som videl, že bolo na podšívke napísané, že vám to darujú do Černovej." „To je ornát môj, to mne darovali. Keď umriem môžete si ho však vziať." „Keď umriete, poputujete do múzea," namietol som mu a pokračoval: „Vy si ho tak chránite a šanujete a aj v nedeľu ho mal akýsi cudzí kňaz oblečený." „Čo?" zbystril Hlinka, ako keby ho niečo uštiplo. „Môj ornát? A kto bol ten kňaz? A ktorý bol vtedy kostolník?" „A čo ja viem?" bola moja odpoveď. „Ale by som mu dal,

keby vedel kto to bol!“ zakončil Hlinka.

Hej, takýto otvorený, rodácky pomer bol medzi nami. Moju domácnosť poctil aj osobnou návštevou a bol ma navštíviť aj v nemocnici, keď som tam v roku 1935 ležal po úraze (z r. 1934).

Hlinkovi na Černovej zvlášť po politickej stránke veľmi záležalo. Ja som mu bol aj v tomto ohľade akousi garanciou. Hľa dôkaz: Učiteľ A. Koma, ktorý prišiel do Černovej po A. Štuloňovi bol ambiciózny chlap. Do Černovej prišiel, keď sme boli – takpovedané – v dobrom švungu aj po kultúrnej stránke. V roku 1934 Československý rozhlas robil prenosné relácie aj z Ružomberka. Aj Černová bola vyzvaná o účasť. Šli sme tam s folklórom. Na relácii sme spolu s učiteľom Komom pracovali, ale na podklade mojich skúseností a vedomostí. S Komom sme sa nezhodli. Aj pri vysielaní sme mali roztržku. Starý pán síce o tom nevedel, ale pred vysielaním prišiel k nám a mne pripomenul: „Laco, ale sa držte, aby sme sa nezahanbili!“

Iný raz starý pán nahnevano na mňa naskočil: „Čo to zasa vystrájate s tým majálesom?“ Nevedel som, o čo ide, starý pán mi však podstrčil noviny agrárnej strany, v ktorej bol aj Černovský majáles publikovaný. „Ja o tomto neviem, ja som to tam neposlal,“ ohradil som sa. „Ja viem, že ty nie, ale viem, kto je to. Je to učiteľ Koma, len ty nedaj na neho pozor, na agrárnika. Čo ten má černovské veci na agrárnych novinách rozvláčať.“

A zas iný raz ma všetci učitelia na čele so svojim riaditeľom Alfonzom Elischerom, ktorý prišiel do Černovej po Komovi, napadli. Na školskú stolicu do Ružomberka poslali „výťah“ svojej zápisnice, v ktorej ma obvinili, že ich hatím v kultúrnej činnosti, že žiadam od školy poplatky za použitie Kultúrneho domu, že v Kultúrnom dome ja neoprávnene rozkazujem, keďže Kultúrny dom je zriadený z bývalej školy, že teda rozkazovať v ňom prináleží riaditeľovi školy a podobne...

Starý pán mi tento „výťah“ zápisnice poslal, aby som vedel, čo sa proti mne robí. Výťah zápisnice ho nazlostil. Učitelia, hlavne riaditeľ Elischer, dostali to, čo neočakávali. Povedal im, že Kultúrny dom je jeho, lebo mu ho mesto dalo za Hellerovský dom, ktorý prepustil mestu pre školu. Kultúrny dom je majetkom Katolíckeho klubu v Černovej. A pánom v tomto dome z môjho poverenia je Ladislav Hatala.

K prípadu Komovmu ešte poznamenávam, že keď v Ružomberskej nemocnici náhle zomrel, bol ho Hlinka pochovávať a bol som na pohrebe aj ja s našim pánom farárom Schefferom. Keď sme spolu všetci traja išli z pohrebu, Hlinka mi nadhodil: „Básnik, ale si mohol o ňom nejaký nekrológ do novín napísať.“ Ostal som zahanbený.

Socialisti a komunisti pokladali Hlinku za svojho arciodporcu. Ale Hlinka veru nebol taký, akým sa im zdal, nebol taký antisociálny, za akého ho pokladali. Pravdou je, že verejne do nich rýpal, ale v mnohom sa s nimi zhodoval. Vari len svetonázor ich oddeľoval. Hľa, aspoň pár ukážok: Ako som už spomenul, mali sem-tam u neho dlžobu. Nuž moja matka každoročne chodila k nemu na faru s interesom, ba aj s príplatkami. On sa jej obyčajne pýtal, že ako sa máme. Nuž vytúžila sa mu a najčastejšie sa na ponosovala na strýka, že ju ako sirotu pripravil o majetok, to jest o pole po rodičoch. A Hlinka ju vždy utešoval: „Čo ťa po ňom, Cila. Netráp sa pre to. Bez toho ty, hľa, predsa dobre žiješ. A prídu časy, že sa ľudia budú aj zriekať majetkov. Veď u nás sa na hospodárstvo iba dopláca; viac vydáš, ako prijmeš. Za to, čo dáš furmanom, by si hotovej poživne kúpila. Čože sa u nás môže usadiť v tých skalách a na tých fafrnkoch [malých zemičkách – pozn. aut.]!“

Alebo sa stávalo, ako som to už uviedol, že k mohyle martýrov doviedol všelijaké osobnosti od nás i zo zahraničia. Voľakedy bolo zvykom (a to žiadúcim), že sa kňazom pri stretnutí na ulici ruky bozkávali. Keď sa Hlinka v Černovej ukázal, ani ubrániť sa nevedel od návalu dietok, čo sa tisli bozkať mu ruku. Vtedy vše Hlinka návštevníkom stručne zarečnil: „No treba vám ísť do Afriky obdivovať nahé černoškatá, chudobu? Tu ich máte tiež!“ Dietky boli totiž obyčajne vo všedné dni všelijako nedbalo oblečené a ufúľané.

Ale podivuhodné, Hlinka ich skoro každé po tvári poznal. Raz ma veru v tomto ohľade aj zahanbil. Ja, čo som bol mladší a býval som v Černovej, isté deti som nepoznal a on takmer všetky. Na takýto pohľad mi raz povedal : „Nestačí len dietky plodiť, ale sa treba o ne aj starať, do života ich uviesť. Načo je chudobnému kopa detí, keď im nemá čo dať jesť. Tie nech plodia boháči, tí ich majú z čoho živiť. Ale je to naopak: boháči sú bezdetní alebo majú len jedno dieťa – pre zábavku.“

Aj v náboženskom ohľade mal ľudový, mierny postoj. Raz sa stalo, že jedna ženička počala od kázní Jezuitov na rozume pochybovať. Tak si ich totiž brala k srdcu. Náš pán farár Scheffer šiel s tým k Hlinkovi. Ten vraj potom – ako mi to pán farár vyzradil – Jezuitov vykrstil: „Vidíte, páni, kam to s vašimi horlivými kázňami dotiahnete. Teraz si vy vezmite jej štvoro dietok a opatrujte!“

Raz sami ponosoval, že mu mnohí kňazi vytýkajú, že, hľa, keď sa spojil s Čechmi, spojil sa vlastne s husitmi, s kacírmi: „Hej, nepáči sa to bruchatým pánkom, že sa ľud prebúdza. Boli naučení, že im žandári ľudí do kostola naháňali a oni si bezstarostne pri teplých peciach z fajočiek bafkali. Teraz im to nevonia, keď sa musia proti bezvercom oháňať, ľud príkladnou a horlivejšou pastoráciou do kostola priťahovať. Oni Češi sú nie všetci kacíri, aj tam sa nájdu veriaci, a to hlboko veriaci a praktickí kresťania. Čech, keď je už veriaci, tak je to povedomá viera, nie taký fanatizmus ako u nás!“

Ku koncu ešte pár spomienok z nepriameho styku. Ako som už spomenul do zriadenia samostatnej farnosti bývali u nás sv. omše len príležitostne. Dochádzali kňazi z Ružomberka. No obyčajne a najviac dochádzal sám Hlinka. Ale na Vianoce na polnočnú ako farár musel ostať vo farskom kostole. Vtedy posielal do Černovej niektorého z kaplánov (mal dvoch a tretieho katechétu). Raz poslal istého mladého, urasteného športovca (do Černovej prišiel na korčuliach). V tie časy sa u nás spievali z knižky „Nábožný kresťan“, ktorú Hlinka s Chládekom zostavili. Boli už v ľude dobre vžité. Vianočné piesne, aspoň prvé tri, štyri verše, vedel kdekto naspamäť, a to ešte aj päť, šesťročné dietky. Na Vianoce teda spievalo každé, čo malo ústa. No a na “polnočnú“, keď bola nálada aj od počastovania pri štedrej večere a mnohých návštevách, kostol sa až triasol od spevu. Ja som bol vtedy ešte len miništrantom. Spomínaný kaplán tiež mohutne a pekne spieval. Druhý deň na Božie narodenie boli len vo farskom kostole v Ružomberku sv. omše. Všetky filie (Černová, Biely potok, Vlkolínec) prišli do mesta na bohoslužby. Hlinka mal vo zvyku Černovcov sa poopytovať, že ako sviatkovali. A tento raz opýtal sa aj na poslaného kňaza, že ako sa im páčil. „Pekný, pekný pán kaplán a nadovšetko veľmi pekne spieval.“ Odpovedali uveličené ženičky. Hlinka sa ho teda údajne pri obede spýtal, že ako to tým Černovcom spieval na polnočnú. „Prečo sa pýtate?“ zarazil sa vraj kaplán. „No, že si im akosi pekne nôtil.“ „Nuž oni kričali, aj ja som kričal,“ odpovedal kaplán. Hlinka nám toto na druhý deň, totiž na sviatok sv. Štefana, kedy pravidelne do Černovej dochádzal, so smiechom zreferoval.

Na iné Vianoce, tie prvé po cirkevnom osamostatnení, starý pán nášmu farárovi Schefferovi vykázal toto: Pán farár ako nový nevedel ešte, aké sú u nás na Vianoce zvyky. Nevedel, že sa u nás v svätovečernú noc aspoň do polnoci popod obloky vyspevuje a že sa do polnoci nik do postele riadne neuloží, ale sa prípadne len posediačky podrieme (ale to len staršie osoby, mládež vôbec nespí). On si po večeri riadne ako inokedy ľahol. No sotva vraj zaspal, (ako mi to sám rozprával) ktosi prudko na dvere zabúchal. Slúžka bola kdesi v dedine, mamku nechcel unúvať, tak vyskočil on z postele, aby sa presvedčil, kto to je. Najprv, po hrmotnom búchaní myslel, že sa niečo stalo, že prišli volať k nemocnému. No na veľké počudovanie počul na schodoch viaceré známe hlasy a medzi nimi aj hlas starého pána. Čo tí teraz tuná chcú? Pomyslel si. Hlinka netrpezlive búchal na dvere a súril, aby otvoril. „Veď počkajte kým sa aspoň oblečiem,“ odvetil mu farár, ale predsa otvoril. Objavila sa celá partia. Hlinka sa na farára osopil: „A to ty spíš? V túto noc? Ťahám už do sedemdesiatky, ale ešte som v túto noc do polnoci nikdy nespal. Choď si pozrieť, pán farár, čo sa robí na dedine, čo ti veriaci vystrájajú. Samý spev popod obloky. A ty, duchovný otec, spíš. Daj sem karty a orechy, ideme sa hrať, kartovať. Spoločnosť si teda sadla a hrala v karty o orechy až do jedenástej hodiny pred polnocou. Potom starý pán pánu farárovi Schefferovi huncútsky povedal: „Takto sa na svätvečer odbavuje. Takto to robili moji rodičia a, ako vidím, takto to robia aj tvoji veriaci. Tak a teraz ideme na utiereň!“

CHRADNUTIE
A SMRŤ HLINKU

Posledný raz sme sa spolu porozprávali v onen už spomenutý petropavlovský odpust v roku 1936. V tento rok už bola veľmi viditeľná jeho choroba. Chradol navidomoči. Odpust v tento rok pripadol na pondelok. Predošlého dňa, teda v nedeľu, bol Hlinka aj s našim farárom v Dolnom Kubíne na akejsi orolskej slávnosti. Ako vždy Hlinka aj teraz u nás mal nielen sv. omšu, ale aj kázeň. S Hlinkom chodilo do nás vždy viacero hostí a aj teraz nás bola plná sakristia. Obliekali sme asistentov, keď sme zbadali, že u starého pána na kazateľnici niečo viazne. Pozreli sme na neho. S hrôzou sme videli, že je bledý a pot ho cícerkom zalieva. Pán farár Scheffer mi pošepol: „Lacko, starému pánovi je zle, choďte po neho na kazateľnicu.“ No nebolo treba, starý pán skončil a dotackal sa do sakristie. Tu nám zaraz padol na stoličku a omdlieval. Ostali sme ustrnutí. Kňazi boli v pomykove, že kto teraz omšu odslúži. Nás pán farár ich utíšil, že ju on odslúži, lebo má povolené nedeľami dve omše slúžiť a dnes slúžil ešte iba jednu. Už sa chcel aj obliekať, keď starý pán sa naraz zodvihol: „Nie!“ zvolal, „omšu odslúžim ja.“ Začali sme ho teda obliekať. Zasa mu prišlo zle. Nechali sme teda obliekanie. Starý pán sa zase vzchopil: „Laco, poď so mnou na chvíľku do fary!“ vyzval ma. Podal som mu rameno, on sa ho pevne chytil a šli sme do fary. Tu bolo príjemne chladno. Sadol si na stoličku a požiadal ma o trochu vody. No vypil len niekoľko glgov, ale osviežilo ho to. Po malom odpočinku, šli sme nazad do kostola. Cestou sa mi ponosoval: „Tohto mi je tvoj dekan na príčine. Včera sme boli v Dolnom Kubíne na orolskej slávnosti. Ustavične ma vyvolával, aby sme šli domov, vraj odpočinúť si na dnes. Poslúchol som ho, šiel som si ľahnúť o ôsmej večer a teraz mám toto.“ „Ale to je asi nie príčina, veď oddych osoží.“ Vyvracal som ho. „Nie, mne oddych neosoží, ale naopak škodí. Najlepšie sa cítim, keď idem spať o polnoci.“ Obliekli sme ho, ale keď je tých pontifikálií hromada a bola horúčosť, hoci zo svojich šiat mal na sebe iba košeľu a nohavice, po oblečení znova mu prišlo zle, zas si musel posedieť. Náš farár sa znovu chcel obliekať k omši. Ale Hlinka sa s nadľudskou silou pozbieral a zavelil: „Poďme!“ K oltáru došiel riadne a odbavil aj vstupné modlitby, ale potom prišla naň znova slabosť. Museli sme mu podať stoličku a tak po sediačky odslúžil celú sv. omšu. Hlinka po tejto udalosti síce ešte žil niečo vyše roka, ale aj som už nemal príležitosť s ním sa osobne zhovárať. Videl som ho síce dosť často a chodil som za ním po slávnostiach. Bol som aj na tej historickej manifestácii 5. júna 1938, kde sa lúčil s národom a spolu v tom mori zástupu zdravil som ho na balkóne Tatra banky. Tiež som bol aj na rozlúčkovej akadémii v Ružomberku, na ktorej sme sa lúčili s americkou delegáciou, a aj ja som bol pod balkónom jeho fary, keď sa lúčil s vodcom tej delegácie, Dr. Petrom Hletkom, a videl som, ako Hletku pobozkal a ako sa lekári oň strachovali a ako im on odporoval.

No k jeho smrteľnému lôžku som sa však nedostal, nik sa nedomyslel, aby ma k nemu uviedol. A možno by bol dal aj mne pár pokynov a požehnanie. Tiež som bol tam, keď posledný raz opúšťal svoje dlhoročné bydlisko – faru, totiž keď ho do kostola prenášali. Bol som sa mu pokloniť aj vystretému na katafalku v kostole a odprevadil som ho aj na jeho poslednej ceste.

Dodám ešte toto. Keď už Hlinka chorľavel, začalo sa povrávať, že pôjde na odpočinok, ale nie celkom. Utiahne sa vraj na Černovskú faru a tu bude farárovi vypomáhať. Aj Hlinkovi sa to dostalo do uší. Hlinka mi na toto pri jednej návšteve povedal: „Laco, priznám sa, Černovú mám rád a rád sem chodievam. Ale tu bývať, to by som už nedokázal. Veď čo by som tu celé dni robil, veď by som musel prv zomrieť od nudy.“

Ale nie raz mi ukázal na cintoríne pri mohyle martýrov miesto: „Laco, tu by som chcel odpočívať, tu je moje posmrtné miesto!“ Prečo sa tak nestalo, to som sa dosiaľ nedopátral. Ale domýšľam si príčinu. Národ chcel jeho telo, to telo, ktoré ho toľko ráz oduševňovalo zachovať aj pre budúcich. Aby aj oni videli aspoň mŕtve telo slovenského Mojžiša. A potom Ružomberok sa chcel aj naďalej pýšiť, keď už nie so živým, tak aspoň s mŕtvym. Áno, veď meno Hlinkovo dávalo zvuk Ružomberku. Preto mu aj mohutné mauzóleum zhotovilo. Ale Hlinkovi osud nedoprial ani po smrti pokoja; nemá dopriate v tom mauzóleu odpočívať a musí sa aj po smrti pred neprajníkmi ukrývať. Ľud vôbec nevie, kde sa jeho zabalzamované telo nachádza.

Nuž, či by nemal pokojnejší odpočinok pri tých martýroch?

DOSLOV

Roku 1921 bol som ako dvadsaťročný mladík a ako delegát Jednoty Orla v Černovej na celoslovenskej konferencií Orla v Trenčíne. Na ubytovanie bol som pridelený k jedným staručkým manželom. Celí uveličení mi ešte cestou do nich zvestovali, že som im akosi uprednostnene pridelený. „Neviete si predstaviť, akí sme šťastní, že sme vás dostali. Keď bolo oznámené, že príde delegát aj z Černovej, bola priam ruvačka o vás, každý ho chcel dostať. Nám ste boli pridelený vzhľadom na náš vysoký vek a na aktívnu činnosť môjho starého.“ Ženička vysvetľovala, že jej pán manžel je pokladníkom Jednoty, hoci má už šesťdesiatku a je tak aj najstarším členom Jednoty. Ináč je debnárom. Hostili ma ako princa a dlho do noci som im musel o Černovej a zvlášť o Hlinkovi rozprávať. Keď som im povedal, že áno, že je to u nás nie niečo zvláštne, že sa u nás hociktoré dieťa môže s ním rozprávať, zalomili rukami a povzdychli: „Ó, akí ste vy šťastní!“ a najradšej by ma boli vybozkávali. Stará pani sa zdôverila, vlani, keď bol Hlinka rečniť v Trenčíne, bola chorá, ležala na posteli. Ale pozbierala sa aspoň na chvíľku a šla sa na Hlinku pozrieť aspoň zďaleka. A keď ho videla, bola taká šťastná. Nevie, čo by za to dala, keby sa aspoň jeho šiat mohla dotknúť. Mne takéto vyznanie a zbožňovanie divné pripadalo. Čo by reku so mnou dotyčné osoby vykonali, keby toto moje opísanie počítali?

Ale je to tak, ako mi raz istý politik povedal: „Vy Ružomberčania a Černovci nemôžete Hlinku celkom oceniť, lebo Hlinka je taký veľký, že sa zblízka nedá vidieť celý.“

Prepis: Alexandra Habová
Red. upravil M. Lacko – M. Macko

KULTÚRA
Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o..
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronicklej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

JOZEF M. RYDLO

Zápisník 1989 (4)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Sv. Martina z Tours
11. novembra 1989, Berlín

„MÚRU JE UŽ KONIEC!!!“

Obyvatelia východného aj západného Berlína spievali v uliciach a z plného hrdla volali „Berlín! Berlín! Znova spolu!“ celú noc a doslova až do bieleho rána. Z fliaš šampanského vyletúvali zátky a oslavovalo sa na veľkej promenáde Kurfürstendamm, pri Berlínskom múre a pri Brandenburskej bráne. Celú noc a aj celý nasledujúci deň si ľudia padali do náručia, niektorí si spolu aj poplakali a rozprávali si príbehy svojich rozdelených životov, ktoré po dvadsiatich ôsmich rokoch odlúčenia náhle opäť zjednotilo otvorenie všetkých priechodov v múre. V noci z 9. na 10. novembra sa Berlín opäť stal jedným z hlavných európskych miest. Múr nespadol v pravom zmysleslova, stal sa len nepotrebným.

Vo štvrtok večer jedna západonemecká televízna stanica odvysielala správu, že skupinke mladých ľudí sa podarilo prejsť bez akejkoľvek kontroly cez stráženú hranicu, ktorá delí Východné a Západné Nemecko. Mladí sa vybrali smerom do Hamburgu. V tej chvíli sa táto neuveriteľná správa interpretovala ako následok nedopatrenia hraničnej polície, ktorá sa nevedela zorientovať v štyroch dodatkoch k zákonom, čo len prednedávnom vydala východonemecká vláda. Tieto nariadenia totiž stanovovali, že polícia musí dovoliť každému „bez obštrukcií“, aby slobodne cestoval po Spolkovej republikeNemeckoa po západnom Berlíne. Cestujúci však nevyhnutne museli disponovať potrebnými dokladmi.

Zrazu však všetci obyvatelia mesta chceli skúsiť, či tento sľub platí: ľudia sa nahrnuli k priechodom v múre. Hraničná stráž spočiatku kontrolovala doklady, pečiatkovala pasy a do bodky sa vykonávali nové jednoduché formality pre povolenie na prechod. Zakrátko sa však tlak ľudskej masy už nedal vydržať. Ľudia zborovo skandovali: „Otvorte brány!“ A tak aby stráže zabránili revolúcii, brány sa otvorili. „Čo som mal do čerta robiť zoči-voči tisícke ľudí, ktorí sa chceli dostať na druhú stranu?“, vysvetľuje dôstojník ľudovej milície, ktorý sa rozhodol urobiť toto opatrenie pri priechode na Invalidenstrasse.

„O jednej v noci sme sa s Reinerom pri tom istom priechode vyšplhali na múr“, hovorí Lucio. „Bolo to presne tam, kde si sa Ty pred dvadsiatimi rokmi rozplakal a my sme nechápali prečo. To, čo sme zazreli, bolo ohromujúce.“ V tomto momente cestovateľ opúšťa „anglický sektor“, ako to hlása v danteovskom duchu studenej vojny jedna z tabúľ. Priechod je veľmi úzky: automobil môže prejsť len horkoťažko a aj to len v jednom smere. V tej chvíli sa však cezeň valildav ľudí v oboch smeroch: nielen z východu na západ, ale aj v opačnom smere.

Jedinečné zjednotenie Berlína nepozná kompas: Berlínčania sa znova stali pánmi vo vlastných uliciach. Jeden muž, ktorý nikdy nemal možnosť navštíviť západný sektor, vysvetľuje, že nikdy nepocíti potrebu emigrovať, ak bude každý deň slobodne môcť prejsť na Západ. Mnohým ľuďom žiaria oči, ako napríklad Oliverovi Meyerovi – ten rozpráva o svojom zasnúbení, ktorého zavŕšenie prekazil múr. Niektorí ľudia emigrujú, ale mnohí majú v úmysle len si overiť, či sú naozaj slobodní. Po karnevalovej noci sa vracajú domov.

Dôstojník z Military Police stojí hneď pri uhladenom príslušníkovi z komunistickej polície. Angličan priznáva: „Strácam reč.“ Na scéne sa objavuje starosta západného Berlína socialista WalterMomper, ktorý z policajnej dodávky pomocou ampliónu žiada ľudí, aby uvoľnili miesto a udržiavali poriadok. Hovorí: „Drahí občania, drahí Berlínčania, práve prežívame veľkú historickú chvíľu, ktorá má pre nás Nemcov veľký význam. Ale aj v historických chvíľach treba zachovávať disciplínu.“ Prosí dav, aby uvoľnil priechod. Starosta vydal príkaz, aby mestská doprava naďalej premávala aj v noci a pre Berlínčanov zadarmo. Zdá sa, že je to zanedbateľná maličkosť, ale môžeme si položiť otázku, v koľkých mestách na svete by verejné služby fungovali celú noc v najdôležitejší deň storočia.

Na bulvári Kurfürstendamm, ktorý je akýmsi Champs-Elysées západného Berlína, ľudský dav zaplnil križovatku pred slávnou kaviarňou Kranzler. V krčmách sa pivo čapuje pre všetkých zdarma; každý rozpráva rozdielny, no predsa podobný príbeh: „Dozvedel som sa to z rozhlasu“, „Hneď po práci som sa sem ponáhľala“, „Bože môj, ja snáď snívam: je to najkrajší deň môjho života“, „Nikdy už neurobíme krok späť. Ak sa pokúsia o návrat do pôvodného stavu, rozmetáme ich na prach“.

Pri Brandenburskej bráne Berlínčania vyliezajú na najvyšší bod múru – na tomto mieste dosahuje múr hrúbku len niekoľko málo centimetrov – a vzájomne si pomáhajú. Kričia: „Múru je už koniec! Múru je už koniec!“ Nepočetná policajná hliadka na druhej strane sa pokúšala rozohnať dav pomocou vodného dela, ale ešte na svitaní sedeli na múre tisícky ľudí. Počas celého včerajšieho dňa pískali a diskutovali s príslušníkmi ľudovej polície, ktorí sa ich snažili presvedčiť, aby dobrovoľne prešli na východ cez „normálne hraničné priechody“. Vo vzduchu sa v jednom bode vznášali dve anglické a americké helikoptéry a sledovali situáciu ako oči mocností, ktoré ochraňujú západný Berlín. Ráno sa pred okienkami sporiteľní utvorili dlhokánske rady, lebo obyvatelia z východného Berlína mali právo vyzdvihnúť si sto západných mariek na hlavu vrátane detí. Išlo o tradičný Begrüßungsgeld,darček na privítanie, ktorý sa vždy udeľoval v časoch, keď cestovateľov nebolo veľa. Senát rozhodol, že sa bude vzťahovať na kohokoľvek, kto predloží doklady východonemeckého občana. Za niekoľko hodín sa tisíce Berlínčanov ocitlo s dvoma valutami vo vrecku: s „kapitalistickou“ a „socialistickou“.

Sv. Alberta Veľkého,
biskupa a učiteľa Cirkvi
15. novembra 1989, Rím

DRAHÝ NEBOHÝ

Ten návrh ležal na stole už nejaký čas, no nikto sa neodvážil prijať ho za svoj. Na „najvyššej úrovni“ ho odvčera skúma politické vedenie, ktoré bolo súrne zvolané. Všetko nasvedčuje tomu, že tento návrh prijme: Komunistická strana Talianska si zmení meno a stane sa z nej Robotnícka strana, Demokratická ľavica alebo čosi podobné.

Jeho ctihodnosť sám súdruh generálny tajomník AchilleOcchetto bezpochyby vyhlási, že tento akt neznamená odvrhnutie vlastnej minulosti. V podstate mu musím dať za pravdu, lebo podobná zmena etikety stelesňuje operáciu toho najrýdzejšieho leninistického razenia: strana tak vyskakuje do sedla koňa, ktorý sa nachádza v čele pretekov, bez toho, žeby sa mu prizrela na zuby a na farby, za ktoré preteká. Ide jej o to, aby si ho nakoniec priviedla do vlastnej stajne.

Ide tu o metódu, ktorou si komunisti vydobyli moc vo všetkých východoeurópskych krajinách vrátane Ruska. V Talianskusa nazýva „gepardizmom“ a táto metóda už bola mnohokrát korunovaná víťazstvom a úradne schválená. Talianske politické dejiny sú sledom gepardích skokov. Neexistuje žiaden dôvod, prečo by sa práve súdruhovi Occhettovi nemal vydariť jeho skok. Do boja už totiž tiahnu vážení komentátori a nechávajú sa počuť, že ak komunistická strana zájde tak ďaleko, že sa zriekne svojho mena, nebude už žiaden dôvod, prečo by sa mala držať v radoch opozície. A veľmi málo Talianov si položí otázku, aké istoty môže poskytovať strana, ktorá zvečera do rána zmení tábor, etiketu a zástavu. Tak len dokazuje, že je naďalej stranou bojujúcou „za opačný rozkaz/proti prúdu, súdruhovia!“ à la Peppone a Don Camillo.

Týmto udalostiam sa nedalo vyhnúť: pád Berlínskeho múru obrátil hore nohami všetko vrátane komunistických strán. Je to spôsob, ktorý desí (a to som použil zjemňujúci výraz). Ľudia vedia rozlišovať, to je predsa ich povinnosťou. Poznám talianskych komunistov, ktorí v komunizmus verili z hĺbky duše a boli tým viac slepí, čím viac sa slepota stávala nevyhnutnou na to, aby sa komunizmu vôbec dalo veriť. Sú takí, ktorí majú zriekanie sa vlastného názoru zakódované v sebe a nezlorečia neporušenej modle. Veľmi dobre viem, že keby vyhrali, v mene toho idolu by nás obesili, aj keby tak možno urobili s ťažkým srdcom. Ale dnes ich mlčanie vzbudzuje tú najhlbšiu úctu.

To isté nepociťujeme v prípade takzvaných „vychádzajúcich talentov“. Aby naďalej vynikali, všetko nadšene ospevujú: trosky Berlínskeho múru, perestrojku a dokonca aj kapitalizmus. Tvária sa ako priekopníci a pionieri tohto totálneho, priam totalitárneho popierania minulosti. Ide však o jasný a jednoduchý podvod. Je pravdou, že talianski komunisti sa vždy držali popredu a boli v obraze ešte predtým, než vietor začal fúkať. Vetriť vedia výborne, v tom ich nik neporazí – všimol si to a vyslovil aj Josif Vissarionovič Džugašvili alias Stalin. Nikdy však neprekročili stanovené medze: keď vládol kult osobnosti, boli oddaní kultu osobnosti; počas éry Nikitu Chruščova sa obozretne správali ako reformisti; dnes, v čase MichailaGorbačova, sú hotoví podniknúť autodafé.

Majú však smolu, lebo Gorbačov má dlhší krok ako oni a predbehol ich. Márne sa snažia vyrovnať oneskorenie a okázalo prejavovať nadšenie pre všetky múry, ktoré na nich spadnú, ako keby tieto stelesňovali bohvieaké potvrdenie nevyhnutných osudov ich Slova. Skutočnosť je taká, že ak si Talianska komunistická strana vždy namýšľala, že je ťahúňom, teraz sa necháva ťahať. Aj keď zmení meno, ostane v zadnom voji za východoeurópskymi druhmi, ktorí si meno menia alebo si ho už zmenili po tom, čo im veľký šéf udelil požehnanie.

Čo sa týka následkov na taliansky vnútropolitický život a na politické zoskupenia, názory sa rozchádzajú. Niektorí predpovedajú roztržku v strane, aká sa odohrala v roku 1947 u socialistov, iní ju vylučujú. Niekto sa nazdáva, že či už sa strana rozpadne alebo nie, najväčší prospech z toho vyťažia socialisti a ich šéf Bettino Craxi, podľa iných zas strana bude škodovať práve na Craxim, aj keď získa na voličských hlasoch, alebo aspoň bude najviac riskovať.

Na tomto mieste sa treba zrieknuť prognóz: odkedy je na politickej scéne Gorbačov, udalosti vždy predbehli a ďaleko predstihli akúkoľvek predstavivosť. Keby mi zajtra oznámili, že Rusko a Amerika sa rozhodli vymeniť si prezidentov a dosadiť Gorbačova do Bieleho domu a Busha do Kremľa, a že líder talianskych komunistov AchilleOcchetto bude kandidovať za kresťanských demokratov, vôbec by som sa nečudoval: nenašiel by som na to silu.

Sv. Bellinusa
26. novembra 1989, Praha

MOC DO RÚK
SKUTOČNÉHO ĽUDU!

Tento pohľad stelesňuje to, o čom sníva každý komunistický režim: pol milióna ľudí so zástavami, ktorí opovrhujú mrazom a snehom, kričia heslá, tlieskajú rečníkom. Nešťastím pre tento režim v ťažkostiach je, že zástavy nie sú červené, rečníkmi nie sú stranícki funkcionári,lež štrajkujúci študenti a disidenti, ktorých práve prepustili z väzenia. Čo sa týka hesiel, je pravda, že niektoré sú komunistické, ako napríklad to, s ktorým „vyrukoval“ Alexander Dubček, starý ostrieľaný bojovník: „Moc do rúk ľudu!“ Tu však stojí skutočný ľud, nie ten ľud z učebníc marxizmu-leninizmu a gýčových vyobrazení socialistického realizmu.

Krásna, ale aj znepokojivá stránka tohto pražského novembra tkvie v tom, že každý deň sa zdá byť pamätihodný a nasledujúci deň je ešte pamätihodnejší ako ten predošlý. Táto skutočnosť spôsobuje, že osobitným spravodajcom už chýbajú superlatívy. Po tom, čo obyvatelia mesta mierovou cestou obsadili Václavské námestie, v pražskom slangu zvané Václavák, a týždeň sa tam stretávali, rozhodli sa, že potrebujú viac miesta a ako mnohodetná rodina s novým prírastkom zmenili adresu.

Včera si vybrali park na Letnej v siedmom obvode na ľavom brehu rieky Vltavy. Aj keď čas stretnutia stanovili na druhú hodiny popoludní, davy ľudí sem začali prúdiť už okolo poludnia. Prinášali si malé deti zababušené vo vetrovkách a dekách ako salónky, psov omašličkovaných československými trikolórami, olovrant a teplý čaj. Minulý týždeň bolo každé zhromáždění, každá demonštrácia spurným vzdorom proti režimu, no teraz je už veľkou oslavou, ktorou Praha chce režimu povedať, aby sa nepokúšal o zlé žarty: tento zápas už aj tak prehral.

Z tých ľudských más by človek dostal strach, keby z nich nevyžarovalo toľko dobrej nálady. Je to pestrofarebné more tlieskajúcich, smejúcich sa, komentujúcich ľudí, ktorí fotografujú, šplhajú sa na stromy a strácajú sa medzi kríkmi. Pódium sa podobá na scénu, kde sa bude odohrávať rockový koncert, ale hudba je trochu iná.

Bývalý disident a súčasný národný hrdina Václav Havel kričí: „Chcel som vám priniesť dobrú správu, dobrú správu o tom, že Občianske fórum sa stretlo v priamom televíznom prenose s vysokými komunistickými činiteľmi, ale toto stretnutie sa neuskutoční. Ponúkali nám len bezvýznamné postavičky a my sme chceli niekoho z Ústredného výboru.“ V máji Havel konverzoval len s väzenskými dozorcami. Nikto na to už nemyslí. Veď máj je už minulosťou.

Títo ľudia neboli zvyknutí na úsmev, no pocit pokojného víťazstva z nich urobil srdečné a usmievavé bytosti. Všetci sa chcú fotografovať, pripnúť vám trikolóru alebo poslúžiť lámaným prekladom do cudzej reči: „svoboda“ znamená „liberty“ „Freiheit“, „liberté“, „libertad“.Aj keď Angličania hovoria skôr „freedom“, naša sloboda je krajšia, lebo je nová a vysnívaná.

Až keď vystúpi na pódium Alexander Dubček a začne hovoriť svojím pokojným hlasom, po slovensky, zdá sa, že davy sa dostali do miernych rozpakov. Ľudia síce prevolávajú jeho meno, posielajú ho na Hrad za prezidenta, ale neadresujú mu tie spontánne výkriky, s akými privítali drobného Havla, tohto vodcu s postavou škriatka. Muž, ktorý chcel dať v roku 1968 socializmu ľudskú tvár a ktorého, obrazne povedané, zaživa pochovala vojenská okupácia, hovorí o „Pražskej jari“ a, pochopiteľne, chce, aby sa sovietska invázia oficiálne odsúdila. Uisťuje, že dnešné heslá sú tie isté, ako v roku 1968: demokracia, sloboda, pluralizmus a tolerancia. Ľudské masy na Letenskej pláni – polovica premrznutej Prahy – sú o tom presvedčené, ale akoby ich to zaskočilo; akoby rok 1968 a jeho mŕtvi, tanky a klamstvá boli len zlou spomienkou. Vyzerá to tak, ako keby si pol milióna ľudí povedalo: myslime už konečne na iné veci, veď toto sú nové a nádherné dni.

Keď zima preniká až do špiku kostí a rečníci už tak nenadchýnajú, ľudia začnú poskakovať. Neviem, kto z vás v živote videl pol milióna ľudí, ako spoločne poskakuje: podobá sa to na gymnastické cvičenie, akoby všetci chceli začať súdny deň správne a dobre. Zem sa zachvieva, vlasy vejú vo vetre, klobúky odlietajú. Slávny spevák, čo už desať rokov žije v Holandsku, sa dnes vrátil a za sprievodu gitary spieva clivú pieseň. Má jednoduchú melódiu, ale zato mnoho slov, a podobá sa na pesničky, ktoré sa hrali na Západe pred dvadsiatimi rokmi. Ľudia sú šťastní a nepochybujú o ničom: je to najkrajšia pieseň na svete.

Prichádzajú na rad ďalší rečníci, ďalšie správy, ďalšie pesničky a, samozrejme, zima. Havel sa vracia k mikrofónu a pripomína, že zajtra je ten istý program: znova sa tu všetci stretneme, pretože opozícia chce viac. Má v úmysle presvedčiť režim, že je načase vyhlásiť voľby, aby sa ľud vyjadril, či si ho stále želá. Na otázku, aké percento hlasov by získala Komunistická strana Česko-Slovenska, keby sa zúčastnila na slobodných voľbách, deväť náhodne vybraných osôb odpovedá rovnako: dve percentá. Jeden pán je štedrejší: tri percentá.

Niekto na pódiu reve do mikrofónu, ako keby rozprával bez zosilňovača pre ľudí v nedozerne: „Mnoho rokov nás klamali, ale nedovolíme, aby nás klamali ďalej!“ Húfy ľudí súhlasia, ale pred odchodom si ešte zaspievajú štátnu hymnu a zdvíhajú dva prsty na znak víťazstva. Je to pohľad, z ktorého chodia po chrbte zimomriavky. Keby na túto scénu hľadel komunista, mohol by si myslieť, že to, o čom bol vždy pevne presvedčený, je v podstate pravda: zjednotený ľud víťazí. Škoda len, že za nepriateľov si ľud nevybral virtuálnych kapitalistov a vykorisťovateľov. Vybral si komunizmus, v mene ktorého dostával kopance a klamstvá.

(Pokračovanie v budúcom čísle)